

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

Malé a minoritní náboženské skupiny obyvatel České republiky

Vypracovala: Michaela Buřtová
Vedoucí práce: doc. RNDr. Dagmar Popjaková, PhD.

České Budějovice 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce, i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis

Poděkování:

Ráda bych v první řadě touto cestou poděkovala vedoucí bakalářské práce doc. RNDr. Dagmar Popjakové, PhD., za její připomínky a cenné rady a čas věnovaný při konzultacích. Poděkovat bych chtěla také rodině a všem blízkým, kteří mě v průběhu trpělivě podporovali.

Anotace:

BUŠTOVÁ, M. (2014): Malé a minoritní náboženské skupiny obyvatel České republiky. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 74 s.

Předkládaná bakalářská práce se zabývá malými a minoritními náboženskými skupinami na území České republiky. Jeden z hlavních cílů práce je analyzovat prostorovou diferenciaci obyvatel, hlásících se k uvedeným marginálním náboženským skupinám, dle hierarchických prostorových úrovní krajů, okresů, případně ORP, na bázi dostupných dat ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011. Další z hlavních cílů je analýza vybraných demografických charakteristik obyvatel malých a minoritních náboženských skupin. Na základě poznatků z literárních a statistických zdrojů je v práci načrtnut vývoj religiozity, základní pojmy související s religiozní problematikou a stručně je popsáno náboženství ve světovém kontextu i náboženská situace na našem území. Zahrnut je též přehled používané literatury související s tématem. Práci ilustrují grafické přílohy ve formě map, grafů a tabulek.

Klíčová slova: prostorové rozmístění, Česká republika, geografie náboženství, demografická charakteristika.

Abstract:

BUŠTOVÁ, M. (2014): Small and minority religious groups of the population in the Czech Republic. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Education, Department of Geography, 74 s.

The Thesis is focused on small and minority religious groups in the Czech Republic. The main topic of the work is to analyze spatial differentiation of the population, who report to the some marginal religious groups, by the hierarchical levels of regions, districts, possibly regional cities based on available data of Census in 2011. Another subtheme describes selected demographic characteristics of the population of small and minority religious groups. On the basis of the literary and statistical sources, the work describe religious history, basic religious concepts, the world religions and religious situation in the Czech Republic. Thematic overview of the literature and scientific studies are included in the early sections. The work is illustrated with maps, graphs and tables.

Key words: spatial differentiation, Czech Republic, geography of religion, religion, demographic characteristics.

OBSAH

ÚVOD	8
1. LITERATURA A PRAMENY STATISTICKÝCH DAT	10
1.1 Literatura.....	10
1.2 Prameny statistických dat	12
2. TEORETICKO-METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA A METODIKA ZPRACOVÁNÍ.....	14
2.1 Základní teoretický vstup.....	14
2.1.1 Základní pojmy	14
2.1.2 Klasifikace náboženství	16
2.1.3 Vědy související s religiózní problematikou.....	16
2.2 Použité metody výzkumu.....	18
2.3 Metodika zpracování tématu.....	18
3. ZÁKLADNÍ SVĚTOVÁ NÁBOŽENSTVÍ A NÁBOŽENSKÁ SCÉNA V ČESKÉ REPUBLICE	23
3.1 Geneze náboženství	23
3.2 Základní světová náboženství	23
3.2.1 Náboženství západní tradice	24
3.2.2 Náboženství východní tradice.....	26
3.3 Církvě a náboženské společnosti v ČR.....	27
3.3.1 Velké církve	27
3.3.2 Významné církve	28
3.3.3 Malé a minoritní náboženské skupiny.....	28
3.3.3.1 Církvě křesťanské	28
3.3.3.2 Mimokřesťanské církve a náboženské společnosti	32
4. VÝVOJ RELIGIÓZNÍ STRUKTURY NA ČESKÉM ÚZEMÍ.....	34
4.1 Religiózní dějiny.....	34
4.2 Vývoj náboženské struktury v průběhu 20. – 21. století podle dat SLDB... 35	
4.3 Vývoj malých a minoritních náboženských skupin	37
5. ANALÝZA MALÝCH A MINORITNÍCH NÁBOŽENSKÝCH SKUPIN V ČR PODLE SLDB 2011	39
5.1 Celkové prostorové rozmístění MMNS	39
5.2 Vybrané demografické charakteristiky obyvatel hlásících se k MMNS	44

5.2.1	Pohlaví a věk.....	44
5.2.2	Národnost.....	47
5.3	Prostorové rozmístění MMNS podle zaměření.....	49
5.3.1	MMNS křesťanské katolické	50
5.3.2	MMNS křesťanské nekatolické.....	51
5.3.3	Malé a minoritní náboženské skupiny mimokřesťanské.....	52
5.4	Prostorové rozmístění a základní demografické charakteristiky konkrétních církví a náboženských společností MMNS.....	53
5.4.1	Řeckokatolická církev.....	53
5.4.2	Církev Křesťanská společenství.....	56
5.4.3	Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	60
5.4.4	Ostatní malé a minoritní náboženské skupiny.....	63
ZÁVĚR.....		66
SEZNAM LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ		69
SEZNAM PŘÍLOH		73

ÚVOD

Je zcela nepopíratelné, že náboženství hraje na většině míst světa významnou roli. V současnosti se na území České republiky odehrávají výrazné změny v religiózním rozmístění a můžeme být svědky náboženského pluralismu, který je výsledkem procesů modernizace a globalizace. V naší společnosti jsou patrné stále probíhající sekularizační tendence, díky nimž je Česko často prohlašováno za jednu z nejméně sekularizovaných zemí světa. Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů uskutečňované po roce 1989, sice potvrzují pokles obyvatel hlásících se k některým z tradičních církví či náboženských společností, ovšem zcela opačný průběh můžeme pozorovat u církví malých či minoritních. Často tato náboženství navazují na radikální směry a setkáváme se zde též s judaismem, islámem a dalšími orientálními proudy, které stále více zastupují nejen přistěhovalci, ale také čeští vyznavači. I když jsou počty členů těchto nově se koncipujících církví a náboženských společností poměrně nízké, jsou známkou probíhajícího náboženského života. Tento fakt dokládá, že česká společnost není odkázána k absolutnímu zesvětštění (Havlíček 2009). Důkazem mohou být i výsledky různých sociologických průzkumů, jež u české populace poukazují na zájem o nadpřirozeno a jiné náboženské fenomény, jako např. věštění, horoskopy či léčitelství (Hamplová 2010).

Záměrem této práce je alespoň částečně nastínit současnou religiózní situaci v rámci malých a minoritních církví a náboženských společností na území České republiky. Práce si v žádném případě neklade za cíl podat vyčerpávající souhrn řešené problematiky, snaží se jen o její náčrt. Je třeba podotknout, že v praktické části operuje pouze s daty dostupnými ze Sčítání lidu 2011. Úvodní části poskytují stručný přehled použité literatury, seznamují s pojmy, které se týkají zpracovávaného tématu a věnují se též použitým metodám a základním přístupům geografického výzkumu řešené problematiky. V další části práce zaznamenává problematiku původu náboženství a postupně popisuje základní světová náboženství a náboženskou scénu na našem území, se zaměřením na malé a minoritní náboženské skupiny. Dostáváme se k další části, jejímž cílem bude načrtnutí vývoje a vykreslení současného obrazu celkové religiózní struktury a pro srovnání načrtnutí vývoje malých a minoritních náboženských skupin v České republice.

Hlavní cíl bude zaměřen na analýzu prostorové diferenciacie obyvatel malých a minoritních náboženských skupin a vybraných náboženských církví a společností v České republice na základě kvantitativních dat ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011, a to na úrovni krajů a okresů, v některých případech na úrovni správních obvodů ORP. Součástí bude též analýza základních demografických charakteristik obyvatel malých a minoritních náboženských skupin. Na závěr dojde k finálnímu zhodnocení výsledků a celkovému shrnutí tématu.

Stanoveny byly následující hypotézy:

- 1) U regionů, které jsou charakteristické vysokou mírou religiozity a velkým podílem obyvatel hlásících se k tradičním vyznáním, zaznamenáváme vysokou míru náboženské homogenity. Jedná se především o Vysočinu a oblasti jižní Moravy, kde jsou upřednostňovány tradiční formy náboženství a je zde patrný vysoký podíl obyvatel Římskokatolické církve (Havlíček 2009), a proto lze očekávat, že zastoupení obyvatel malých a minoritních náboženských skupin na tomto území nebude výrazné.
- 2) Naopak v oblastech s vyšší mírou urbanizace a industrializace, které dlouhodobě vykazují podprůměrnou úroveň religiozity (Havlíček 2009), lze předpokládat vyšší zastoupení obyvatel malých a minoritních náboženských skupin.
- 3) Pro současné charismatické a evangelikální denominace je typické, že na rozdíl od tradičních církví přitahují pozornost mladé generace (Hamplová 2010), a proto lze očekávat u malých a minoritních náboženských skupin převahu mladších osob.

1. LITERATURA A PRAMENY STATISTICKÝCH DAT

Vlastní studium náboženství a východiska výzkumu jsou velmi rozdílná. Souvisejí především s názorem k otázce, co vůbec náboženství představuje. Výzkum náboženství spadá do oblasti teologie a religionistiky, ale i oblastí, které nemají s teologií nic společného (Waardenburg 1997).

První kapitola postupně seznamuje s vybranou literaturou a též představí prameny statistických dat, které byly během práce využívány.

1.1 Literární přehled

Následující text poslouží k aktuální orientaci v literatuře, související s řešenou problematikou a dále pro sestavení východisek, z nichž je následně možné vyhodnotit podstatu budoucí práce. Navazující odstavce poskytují přehled tematicky řazených publikací klíčových i doplňujících.

Pro seznámení se základy náboženství bylo nezbytné prostudování religionistických děl, mezi něž jsou řazeny především následující tři tituly. Publikace Religionistika (Demjančuková 1995) se podobně jako Nástin religionistiky (Heller a Mrázek 2004), věnují základním tématům této vědy. Zejména objasňují formy, projevy a různé hypotézy o původu náboženství. Tato dvě díla se rovněž snaží o vymezení vývoje a přístupů k náboženství, zachycení dějin, terminologie a klasifikace religionistiky. Poskytují též stručný přehled vybraných druhů náboženství. Na rozdíl od Horynova Úvodu do religionistiky (1994), který se zaměřuje spíše na vymezení samotné teorie a podává nám uspořádaný přehled jednotlivých náboženských disciplín a přístupy či směry v rámci této vědy. Pro doplnění poznatků posloužily studie Skalického (1999) či holandského religionisty Waardenburga (1997). Shrnutí problematiky z religionisticko-teologického pohledu přináší Štampach (2008), který ve své práci poukazuje mj. na poměry v České republice. Mnoho informací lze získat taktéž z odborných periodik. Populárně vědecký čtvrtletník Dingir (Dingir 2014), vycházející již od roku 1998, se zabývá aktuální náboženskou scénou, stejně jako občasně vycházející religionistický magazín Religio (Religio 2014) a časopis Nový orient (Nový orient 2014), vydávající orientalisticky laděné články.

Při studiu obecných souvislostí, pojmů a konkrétních náboženských směrů, posloužila různá díla především encyklopedického charakteru. Encyklopedie náboženství (Elsner, Ewald, Murrer 1997) popisuje populární formou jednotlivé pojmy a je doplněna o ilustrace. K rychlému zorientování v množství náboženských termínů a hlavních světových náboženských proudů posloužil Slovník náboženství (Eliade, Culianu 2001). Encyklopedie náboženských směrů v České republice (Vojtíšek 2004), podává souhrnný přehled náboženských směrů a jednotlivých církví a náboženských společností na našem území. Popisuje konkrétní velké náboženské oblasti, jejich historii, základní charakteristiku učení, významné osobnosti a další potřebné informace. V podobném duchu je sestaveno encyklopedické dílo (Partridge 2006) o nových náboženstvích západní kultury. Vzhledem k tomu, že téma práce se týká registrovaných malých a minoritních církví a náboženských společností na našem území, posloužila též příručka pro veřejnou správu, která pojednává nejen o těchto konkrétních církvích, ale také o právní úpravě (Jäger 2006).

Vhodné je získání povědomí o dějinách náboženství, zejména pak křesťanství. Církevní vývoj je popsán v řadě titulů. Jendou z nich jsou Malé církevní dějiny (Franzen 1995), jež čtivou formou líčí podstatná fakta, včetně sporných témat provázející církevní vývoj. Zato v díle Křesťanství (Frankiel 1999), jsou popsány jak dějiny, tak i křesťanská úloha v současném moderním světě. Celkový soudobý souhrn politického a historického rázu týkajícího se církevní historie Československa přináší titul Katolická církev v Československu 1945-1989 (Balík, Hanuš 2007).

V současnosti existuje celá řada studií v rámci sociologie náboženství. Podávají přehled zejména o vztazích mezi náboženstvím a společností. Vzhledem k zaměření práce je pozornost věnována především odborným pracím, postihující nově vznikající náboženství. Příkladem může být publikace Lužného (1997), vykreslující problematiku nových náboženských hnutí. Zaobírá se především jejich vývojem v kontextu sociokulturních změn a seznamuje čtenáře s charakteristikou nejdůležitějších náboženských hnutí v západních zemích. Podobným tématem se zabývá sociologická práce vzniklá autory Dolistou, Tůmou (2010), jejímž cílem je podat přehled o soudobé české religiózní společnosti a konfrontacích, ke kterým často v této souvislosti dochází. Současnou religiozitu analyzují též autoři Nešpor (2008), Štampach (2010) či Hamplová (2008). Inspirativním dílem je Průvodce sektami a novými náboženstvími (Enroth a kol.

1995), které pracuje s vybranými deseti náboženskými skupinami, u kterých vymezí základní charakteristiku a následně jej porovnává s křesťanstvím. Metodologické problémy spojené s výzkumem alternativních náboženství popisuje např. Václavík (2007).

Stěžejní úlohu plní literatura geograficky zaměřená. Klíčové a jedinečné dílo představuje Geografia religii (Matlovič 2001). Rozsáhle strukturovaná práce podává komplexní obraz o geografii religii jako vědní disciplíně. Za zmínku stojí též obsáhlá publikace od Kokaisla (1997), jež v úvodních částech rovněž seznamuje se základními okruhy geografie náboženství, ale další kapitoly jsou věnovány především přehledu světových náboženství. V učebních textech určené zejména studentům kulturní geografie (Anděl 1998), nalezneme obecné informace a příčiny prostorového rozmístění náboženství. Díky cenným geografickým článkům autorů Havlíčka (2008) či Hupkové (2008), lze zjistit tendence v oblasti geografie religii. Ze zahraničních autorů se podobnými tématy zabývají např. Kong (1990), Sopher (1981), Stump (1986) a mnoho dalších. Při vyhledávání různých geografických termínů posloužil Slovník sociální geografie (Johnston a kol. 2003).

Cíle práce si žádají i prostudování děl demografických a demograficko-geografických. Základní pomůckou při orientaci v množství odborných demografických a v demografii používaných termínů je Mnohojazyčný demografický slovník (Pavlík, Kalibová 2005). Při zkoumání náboženského vyznání a demografických charakteristik populace České republiky jsou využívány studie, které jsou sice velmi cenné, avšak méně aktuální. Pastor (1994) ve svém článku analyzuje výpovědní hodnotu statistických dat náboženského vyznání. Náboženské vyznání obyvatel České republiky podle dat ze SLDB 1991, rozebírají autoři Srb a Anderle (1994), podobně jako Kučera (1994), ovšem v obou článcích mají na řešenou problematiku zcela rozdílný názor.

1.2 Prameny statistických dat

Dostupným relevantním zdrojem pro účely zpracování podrobné analýzy a následné interpretace prostorové diferenciaci malých a minoritních náboženských skupin v České republice, jsou sekundární data ze Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) z roku 2011, jež jsou k dispozici na webových stránkách Českého statistického úřadu. Stejně

tak posloužily tyto statistické údaje při zjišťování věku, pohlaví a národnosti obyvatel malých a minoritních náboženských skupin. Pro načrtnutí vývoje religiózní struktury byla též využívána data ze SLDB z předchozích let.

Odpověď na otázku náboženského vyznání byla dobrovolná a novinkou oproti předchozím Sčítáním byla možnost přihlášení se ke kategorii věřících, kteří se nehlásí k žádné církvi či náboženské společnosti (Obr. 1), avšak v našem případě následná analýza zahrnuje pouze ty věřící, kteří deklarovali svou příslušnost k určité registrované církvi či náboženské společnosti.

Obrázek 1: Otázka na náboženskou víru ve sčítacím formuláři ze SLDB 2011

12. Náboženská víra *Uvedení údaje není povinné. Při uvádění církve nebo náboženské společnosti registrované v ČR uveďte název dle vysvětlivek.*

věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti *uvedte ke které ↓*

věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti

bez náboženské víry

Zdroj: ČSÚ 2011

2. TEORETICKO-METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA A METODIKA ZPRACOVÁNÍ

Druhá kapitola je věnována teoretickému zázemí práce. První část obsahuje základní teoretický vstup do řešené problematiky, následuje podkapitola související s metodami, které byly pro účely práce použity, a poslední část seznamuje s jednotlivými kroky při zpracovávání práce.

2.1 Základní teoretický vstup

Následující text postupně seznamuje se základními pojmy, které jsou spojovány s náboženstvím, jeho třídění z různých pohledů a rovněž představuje některé z disciplín, které zkoumají religiózní problematiku.

2.1.1 Základní pojmy

Různorodý pojem **náboženství** (*lat. religio*), lze obecně vnímat jako označení pro „projevy lidského vztahu k Bohu – aktivní přiklání se, svědomité dbání a také vázanost k vyšší moci. Je to oblast, která se vztahuje k transcendentnímu, tedy svět překračujícímu posvátnému, které je chápáno jako Bůh“ (Elser 1997, s. 231-232). Jestliže lze u obyvatel určitého území rozpoznat přítomnost náboženství, můžeme o **religiozitě** neboli náboženskosti. Religiozitu můžeme sledovat z kvalitativního hlediska, tzn. jaké má náboženství podoby a směry, které jsou ve společnosti přítomny a jak se vyvíjí. Z kvantitativního hlediska lze pozorovat měřitelné náboženské jevy, nejčastěji příslušnost k náboženství (Štampach 2010).

Pro sjednocení náboženských praktik a vyznání vznikají různé celky. Mezi nejrozvinutější formu náboženské organizace patří **církev**, jejímž hlavním cílem je zajištění existenční trvalosti a předcházení organizační anarchie. Na počátku vzniku stojí jako zakládající osoba mistr, který kolem sebe shromažďuje učedníky. Po jeho smrti nejvýznamnější členové utváří kazatelskou vrstvu, která představuje „úřední

charisma“ a plní různé funkce. V důsledku probíhajících procesů, postupem času vznikají rozmanité církve v rámci jednoho náboženství (Matlovič 2001).

Pokud se určité náboženské systémy neztotožňují s organizační formou církve nebo se za církve nepovažují, vznikají jiné. Patří mezi ně zejména mimokřesťanská a protestantská vyznání. Specifickou formu této organizace představuje **náboženská společnost**, což je menší náboženské uskupení členů (Matlovič 2001). Podstatu církví a náboženských společností v České republice upravuje zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (Zákon o církvích a náboženských společnostech).

Zejména v západních společnostech se od konce padesátých let dějí významné změny, které mají dopad také na utváření náboženství. Vznikají různé formy náboženských skupin označených jako **“nová náboženská hnutí“**, **“nová spiritualita“**, **“nová religiozita“**, **“alternativní religiozita“**, **“netradiční náboženství“**, **“nová náboženství“** atd. Vymezení těchto pojmů je velmi problematické. Většinou jde o sporné náboženské skupiny, ale otázkou je, zda je v některých případech stále považovat za náboženské (Lužný 1997). Partridge (2004) tato nová náboženství pojímá jako upravená původní náboženství a jejich následné představení za nových okolností novým posluchačům. S tím také souvisí nesnadno definovatelný výraz **sekta**. Podle názoru Štampacha jde o odloučení se určité náboženské skupiny od církve, ke které dříve patřila a to z důvodu odchylek ve víře, avšak může se jednat o odštěpení se zachováním víry totožné. Všechny znaky sektářství, jakými je autoritářství až totalismus, uzavřenost skupiny, utajování organizační struktury a další, nemusí být přítomny u všech společností, o kterých mluvíme jako o sektách. Hranice mezi **“novými náboženstvími“** a **“sektami“** je velmi tenká, nehledě na to, že prvky sektářství můžeme nalézt i v tradičních náboženských společnostech (Štampach 1994). Zaměření práce si žádá též vysvětlení pojmu **náboženská menšina**, který označuje obyvatelstvo žijící na určitém místě a odlišující se určitými podstatnými znaky od většiny obyvatelstva (Pavlík, Kalibová 2005).

Pokud dochází k sjednocování náboženských tradic, učení a dalších prvků a vznikají nové formy, můžeme tak hovořit o tzv. **synkretismu**. Proti liberálním trendům stojí **fundamentalismus**, prosazující pouze tradiční vysvětlení písma svatého – doslovnost Bible. Jedním z často skloňovaných termínů, spojovaného s náboženskou

problematikou je **sekularizace**. Podle Parka (1994) jde o zesvětštěné myšlení a jednání, které postupně vede ke konci zájmu o náboženství. V současném moderním geografickém výzkumu náboženství se interpretace sekularizace uplatňuje zejména při vysvětlování religiózně-geografických souvislostí (Havlíček 2009).

2.1.2 Klasifikace náboženství

Utváření klasifikačních charakteristik náboženství není jednotné. Každý autor jej třídí dle různých aspektů. Zde je malá ukázka, jak lze náboženství uchopit.

Anděl (1998) náboženství rozlišuje podle počtu uctívaných bohů:

- **monoteistická náboženství** – ta, která uznávají pouze jediného boha. Patří mezi ně např. judaismus, křesťanství či islám.
- **polyteistická náboženství** – ta, která uctívají více bohů. Jde např. o hinduismus.

Heller (2004) používá při třídění kombinaci sociologického, geografického a historického hlediska:

- **náboženství kmenová** – patrná především u primitivních kmenů.
- **náboženství národní** – zjevné u již vzdělanějších národů.
- **náboženství světová** – utvořila se odmítnutím národních náboženství.
- **náboženství odvozená** – velmi početná skupina náboženství, která vznikla z jiných systémů.

Jedno z pojetí náboženství, které rozlišuje Matlovič (2001), je např. historické:

- **zaniknutá** – náboženství, která byla buď přebudována do jiných náboženských systémů, nebo se nezachovala.
- **živá** – dosud existující náboženství
- **nově vznikající** – náboženství poměrně mladá, neustále se vyvíjející.

2.1.3 Vědy související s religiózní problematikou

Náboženství je zkoumáno mnohými vědami. Jednou z nich je **kulturní geografie**, která je součástí sociální geografie a zabývá se především prostorovým rozmístěním

vybraných kulturních elementů – jazyk, náboženství, národ, kulturní dědictví. Má úzkou vazbu na etnografii či historickou geografii (Anděl 1998).

Další disciplínou humánní geografie je **geografie náboženství**. Podle Kokaisla lze rozlišit směr, který zkoumá „vztah mezi geografii a náboženstvím – působení geografického prostředí na náboženství“ a směr, který je zaměřen na „popis rozmístění jednotlivých náboženství v geografickém prostoru – rovněž vliv náboženství na ekonomické a sociální struktury a vliv náboženství na okolní prostředí“ (Kokaisl 2009, str. 6).

Geograficko-religiózní problematika byla v zahraničí zkoumána již za dob C. Rittera, F. Ratzela, A. Humboldta či A. Hettnera. Jejich díla především popisovala šíření konkrétních náboženství a vliv těchto náboženství na krajinu a sídla, avšak pozornost věnovali též zkoumání vlivu krajiny na utváření náboženství. Starší geografická díla religiozitu zkoumala zejména z kulturně-historického hlediska. Cílovou oblastí byla zejména Asie, odkud pochází většina významných náboženských směrů, ale také směs nekonvenčních náboženství. Ve 40. a 50. letech 20. století, se na základě teoretického materiálu začíná vytvářet samostatná religiózní geografie. První systematicky zaměřená geograficko-religiózní práce byla vydána roku 1948 P. Deffontainesem. První metodologické základy pak sestavil P. Fickeler. V zahraničí tedy v tomto období docházelo k počátečnímu formování religiózní geografie. Díky politické situaci však na našem území nevzniklo příznivé prostředí pro další vývoj religiózně-geografických výzkumů (Očovský 1992). Ve světě se v posledních letech studie religiózní geografie zaměřují na metody sociální geografie a nové kulturní geografie (Havlíček 2007).

Konfesní statistika je součástí demografie a třídí obyvatelstvo podle náboženského vyznání. Mezi negeografické vědní obory, které jsou zásadní pro studium náboženství, patří především věda o Bohu – **teologie**. Oproti tomu **religionistika** „zkoumá zákonitosti vzniku, rozvoje a působení náboženství, jeho strukturu, různé komponenty a různorodé fenomény tak, jak se v průběhu dějin lidské společnosti formovaly, hledá vazby a momenty vzájemného působení mezi náboženstvím a jinými oblastmi kultury“ (Demjančuková 1995, str. 5). Existuje celá řada dalších humanitních disciplín, jako **sociologie náboženství, filozofie náboženství, psychologie náboženství** a další, které zkoumají tento pojem z různých úhlů.

2.2 Použité metody výzkumu

Zaměření práce tematicky koresponduje s okruhem problémů, které řeší humánní geografie, což bylo bráno v potaz při výběru vhodných geografických metod výzkumu. Ve větší či menší míře byla ve všech částech práce, zejména při zpracovávání teoretických kapitol či přehledu církví a náboženských společností, uplatněna tradiční metoda vysvětlujícího popisu. Další použitou metodou je komparativní geografická metoda. Použita byla pro načrtnutí vývoje celkové religiózní struktury a vývoje malých a minoritních náboženských skupin v ČR a následné porovnání shodnosti či rozdílnosti statistických dat. V kapitolách zaměřujících se na řešení hlavních cílů práce, byl uplatněn zejména analytický přístup a došlo ke snaze o použití kauzálních metod pro zhodnocení výsledků a zjišťování religiózně-geografických souvislostí. Nedílnou součástí je zpracovávání získaných statistických dat metodou technologie geografických systémů (GIS), konkrétně pomocí programu ArcGis 9 – Arc Map a následné zobrazení prostorového rozmístění obyvatel malých a minoritních náboženských skupin kartografickou metodou kartogramů, ve formě vizuálních mapových výstupů (Skokan 2003).

2.3 Metodika zpracování tématu

Tato část práce je zaměřena na vysvětlení jednotlivých kroků při zpracovávání bakalářské práce, zejména při určení a třídění malých a minoritních náboženských skupin.

Práce započala prostudováním literatury a následným vytvořením přehledu, který obsahuje publikace řazené dle jednotlivých témat a též přehled použitých statistických zdrojů dat. Vzhledem k tématu bylo v první řadě nutné vymezení malých a minoritních náboženských skupin a jejich následné rozřazení. Je třeba podotknout, že operováno bylo pouze s registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi v České republice. Na základě výsledků ze SLDB 2011, byly jednotlivé registrované církve a náboženské společnosti pro naše potřeby rozděleny do jednotlivých skupin dle podílu náboženského vyznání, jak ilustruje tabulka č. 1.

Tabulka 1: Zastoupení jednotlivých registrovaných církví a náboženských společností dle skupin podle dat ze SLDB 2011

Náboženské skupiny	Název církve, náb. společnosti	abs.	%
VELKÉ CÍRKVE	Církev římskokatolická	1 083 899	83,4
	Českobratrská církev evangelická	51 936	4,0
	Církev československá husitská	39 276	3,0
VÝZNAMNÉ CÍRKVE	Pravoslavná církev v českých zemích	20 628	1,6
	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	13 097	1,0
	Církev bratrská	10 872	0,8
MALÉ NÁBOŽENSKÉ SKUPINY	Církev řeckokatolická	9 927	0,8
	Církev Křesťanská společenství	9 387	0,7
	Církev adventistů sedmého dne	7 394	0,6
	Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice	5 844	0,4
	Apoštolská církev	4 934	0,4
	Křesťanské sbory	3 458	0,3
	Starokatolická církev v ČR	1 736	0,1
	Slezská církev evangelická augsburského vyznání	8 162	0,6
	Bratrská jednota baptistů	3 208	0,2
	Luterská evangelická církev a. v. v České republice	2 591	0,2
	Jednota bratrská	2 156	0,2
	Evangelická církev metodistická	1 952	0,2
	Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	6 645	0,5
	MINORITNÍ NÁBOŽENSKÉ SKUPINY	Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	3 487
Ústředí muslimských obcí		1 442	0,1
Federace židovských obcí v České republice		1 132	0,1
Višva Nirmala Dharma		1 100	0,1
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice		926	0,1
Obec křesťanů v České republice		884	0,1
Církev Slovo života		857	0,1
Církev Nová naděje		430	0
Církev živého Boha		371	0
Náboženská společnost českých unitářů		155	0
Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna		675	0,1
Česká hinduistická náboženská společnost		427	0,0
Novoapoštolská církev v ČR		98	0,0
Celkem věřících, hlásících se k některé z těchto církví, náb. společnostem		1 299 086	100

Zdroj: ČSÚ 2011, vlastní zpracování

První skupina je tvořena církvemi, které mají v českém prostředí jednoznačně největší zastoupení. Tuto skupinu označíme jako **“Velké církve“**. Tvoří ji tři tradiční nejsilnější církve a to Církev římskokatolická, Církev československá husitská a Církev českobratrská evangelická. Tato skupina pro nás nemá významnější roli v tom smyslu,

že pracováno s ní bude pouze v rámci porovnávání s malými a minoritními náboženskými skupinami.

Pro druhou skupinu byly vybrány takové církve, které mají na základě dat ze SLDB 2011 evidováno více než 10 000 příslušníků. Spadá sem Církev bratrská, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi a Pravoslavná církev v českých zemích. Pro naše potřeby tuto skupinu nazveme **“Významné církve“**.

Další skupina obsahuje církve a náboženské společnosti, kde je zastoupeno více než 1 000 obyvatel, ale počet nepřesahuje 10 000. Tato skupina pro nás má nejvýznamnější úlohu. Zde se nachází většina registrovaných církví a náboženských společností a označíme ji jako **“Malé náboženské skupiny“**. Tvoří ji Církev řeckokatolická, Církev křesťanská společenství, Církev adventistů sedmého dne, Ruská pravoslavná církev, Apoštolská církev, Křesťanské sbory, Bratrská jednota baptistů, Starokatolická církev v ČR, Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü, Ústředí muslimských obcí v ČR, Federace Židovských obcí v ČR a Višva Nirmala Dharma.

Poslední skupinou jsou **“Minoritní náboženské skupiny“** a v našem případě počet vyznavačů nepřesahuje 1 000 obyvatel. Jedná se o Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v ČR, Církev Slovo života, Obec křesťanů v ČR, Církev Nová naděje, Církev Živého Boha, Náboženská společnost českých unitářů, Novoapoštolská církev v ČR, Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny a Česká hinduistická náboženská společnost. Jelikož minoritní náboženské skupiny dosahují minimálních hodnot zastoupení, pro naše účely byly sloučeny s malými náboženskými skupinami a dále je nazveme společným označením **“Malé a minoritní náboženské skupiny“ (MMNS)**.

Jak dokumentuje tabulka č. 2, byly pro lepší přehlednost MMNS dále rozděleny podle zaměření tradice jednotlivých církví a náboženských společností na křesťanské katolické, křesťanské nekatolické a mimokřesťanské.

Tabulka 2: Zaměření jednotlivých MMNS a podíl z celkového úhrnu v roce 2011

zaměření MMNS	název církve, náboženské společnosti	abs.	% z úhrnu
KŘESŤANSKÉ KATOLICKÉ	Církev řeckokatolická	9 927	12,5
	Starokatolická církev v ČR	1 736	2,2
KŘESŤANSKÉ NEKATOLICKÉ	Církev Křesťanská společenství	9 387	11,8
	Církev adventistů sedmého dne	7 394	9,3
	Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice	5 844	7,4
	Apoštolská církev	4 934	6,2
	Křesťanské sbory	3 458	4,4
	Slezská církev evangelická augsburského vyznání	8 162	10,3
	Bratrská jednota baptistů	3 208	4
	Luterská evangelická církev a. v. v České republice	2 591	3,3
	Jednota bratrská	2 156	2,7
	Evangelická církev metodistická	1 952	2,5
	Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	6 645	8,4
	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice	926	1,2
	Obec křesťanů v České republice	884	1,1
	Církev Slovo života	857	1,1
	Církev Nová naděje	430	0,5
	Církev živého Boha	371	0,5
	MIMOKŘESŤANSKÉ	Novoapoštolská církev v ČR	98
Náboženská společnost českých unitářů		155	0,2
Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü		3 487	4,4
Ústředí muslimských obcí		1 442	1,8
Federace židovských obcí v České republice		1 132	1,4
	Višva Nirmala Dharma	1 100	1,4
	Celkem MMNS	79 476	100

Zdroj: ČSÚ 2011, vlastní zpracování

Po selekci a utřídění MMNS byla zpracována teoretická kapitola 2.1 a dílčí podkapitoly, které vznikly na základě informací z prostudované literatury. Po získání většího přehledu o řešené problematice byly následně sepsány úvodní části s vytyčenými cíly, stanoveny vstupní hypotézy a následně v kapitole 2.2 použité metody. V dalším kroku postupně vznikla kapitola 3., stručně postihující genezi náboženství, základní charakteristiku nejdůležitějších světových náboženství a též byl vytvořen přehled současné náboženské scény s důrazem na MMNS.

Již náročnější část práce – kapitola 4., spočívala ve vytvoření souhrnu o celkových náboženských dějinách na našem území, a porovnání náboženského vyznání podle dat ze SLDB z předchozích let. Neopomenut byl taktéž vývoj u MMNS.

Stěžejní kapitola 5., jejímž hlavním cílem byla analýza prostorové diferenciaci MMNS a vybraných demografických charakteristik obyvatel MMNS, vznikla na základě dostupných dat ze SLDB 2011, které na našem území proběhlo 26. 3. 2011. Data byla čerpána z přístupných webových stránek Českého statistického úřadu ve formátu xls. Po následné selekci těchto dat a tabulkového zpracování jsme dostali ukazatele, jež vypovídají o religiozním složení v jednotlivých krajích, případně okresech či ORP. Pracováno bylo s výpočty podílu MMNS z počtu věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti či podílu z počtu obyvatel, v přepočtech na 100 obyvatel. Je však třeba zdůraznit, že na úrovni okresů a ORP nebyla dostupná všechna potřebná data pro jednotlivé církve a náboženské společnosti v rámci MMNS a menší problém vidím také v metodickém zpracování samotného SLDB, kdy je odpověď na otázku náboženského vyznání dobrovolná a tudíž dochází ke snižování výpovědní hodnoty. I přes jistá úskalí jsou však výsledky Sčítání cenným kvalitním a jediným vhodným zdrojem dat pro vyhodnocení prostorového rozmístění náboženského vyznání. Spolu s vytvářením této kapitoly postupně vznikaly mapové výstupy, grafy a tabulky.

V závěru šlo o snahu shrnout klíčové poznatky z praktické části, které byly zjištěny během vypracovávání, hodnocení splněných cílů a hypotéz, které byly potvrzeny či vyvráceny. Posléze byl sestaven seznam literatury, zdroje použitých v bakalářské práci, přílohy, anotační list, poděkování, prohlášení a proběhly formální úpravy.

3. ZÁKLADNÍ SVĚTOVÁ NÁBOŽENSTVÍ A NÁBOŽENSKÁ SCÉNA V ČESKÉ REPUBLICE

Kapitola je věnována problematice původu náboženství, rozebírá základní světová náboženství a vykresluje současnou náboženskou scénu na našem území.

3.1 Geneze náboženství

Zachytit proces vznikání a evoluci náboženství z časoprostorového hlediska se snaží historie náboženství nebo historická religionistika, ovšem není třeba podotýkat, že jde o snažení velmi problematické. Vývoj náboženství si lze představit jako samovolný pohyb, který v každé z kultur probíhá odlišně. Datování onoho vzniku je v zásadě nemožné, jelikož mnoho z archeologických či etnologických památek se nedochovalo. Stejně jako vývoj lidstva představoval a představuje neustálé změny, dle toho probíhá i formování náboženství, ať už jde o kult přírodních sil v prehistorických dobách nebo vznik velkých náboženství v 8. století př. Kr. (Waardenburg 1997). Od 19. století se pozornost vědeckého religionistického bádání výrazně obrací na otázky ohledně původu náboženství a ze získaných poznatků jasně plyne, že náboženství, stejně jako lidská kultura je historickým fenoménem, který se vyvíjí a formuje za určitých předpokladů. Z tohoto období rovněž pochází velké množství hypotéz o původu náboženství (Demjančuková 1995).

Zejména v současnosti je vývoj náboženství spjat také s oživením množství menšinových proudů. Tento fenomén je výrazem proměn náboženského života v kontextu velkých politických či sociálních změn (Lužný 1997). Markantní nárůst různých nových náboženství a náboženských hnutí je spojován s alternativizací, jenž se dotkla všech sfér lidského života. Tento jev lze vnímat jako důsledek krize moderní společnosti a následné experimentování a vyhledávání alternativ (Štampach 1994).

3.2 Základní světová náboženství

Následující text stručně charakterizuje pět světových náboženství, která patří s počtem věřících mezi základní náboženství s celosvětovou působností. Jednotlivé směry jsou

rozděleny podle tradice, z které vycházejí, na náboženství západní a východní tradice. Největší vliv na naše území mají náboženství západní tradice, mezi něž řadíme křesťanství, judaismus a islám. Náboženství východní tradice mají v České republice zastoupení spíše marginální a patří sem buddhismus a hinduismus.

3.2.1 Náboženství západní tradice

Křesťanství

Je nejrozšířenějším náboženstvím světa a počet vyznavačů se odhaduje na 1,5 miliardy, což je čtvrtina lidstva. Podle Štampacha (2010) křesťanství stále roste i přes tvrzení, že generační přírůstek je vyšší než vlastní křesťanský přírůstek. Toto monoteistické náboženství navazující na judaismus vzniklo v Izraeli v dobách, o kterých křesťané mluví jako o počátku letopočtu. Za mesiáše byl prohlášen Ježíš z Nazaretu, který byl následně popraven ukřižováním římskými vládci. Po jeho smrti sehráli významnou roli apoštolové, kteří udržovali první náboženské obce a svou misijní činností dostávali křesťanství i do odlehlých míst celého světa. Posvátným spisem je křesťanská Bible, složená ze Starého a Nového zákona. Později se křesťanství začalo šířit do oblastí mimo Palestinu, zejména do Říše římské, kde bylo koncem 4. století pro tamější obě části říše díky Theodosiovi I. prohlášeno státním náboženstvím a došlo tak k relativnímu utužení církevních poměrů. Během 10. století bylo křesťanství rozšířeno téměř po celé Evropě, z Byzantské říše se postupně dostávalo do východní Evropy a západní křesťanství ovládlo např. Franskou říši i severní Evropu. Kolem roku 1054 začalo být postavení církve na západě Evropy a v Byzantské říši velmi rozdílné, tudíž rozpory a další okolnosti pak měly za následek rozkol, za kterého vzniklo východní, **pravoslavné křesťanství**. V 16. století reformní hnutí vedla k rozkolu mezi **katolicismem** a **protestantismem** (Vojtíšek 2004).

- **Pravoslavné křesťanství** - z důvodu odlišného kulturního a historického vývoje vzniklo z původně jednotného křesťanství roku 1054 z východní části církve. Základními prameny pravoslavné církve je Písmo svaté a Svátá tradice a učení je založeno na pravosti vykonávaných bohoslužeb (Demjančuková 1996). Z odhadů jsou na světě necelá 4 % pravoslavných věřících z celkového počtu křesťanů (Factbook 2013). Největší zastoupení mají v jihovýchodní a východní

Evropě, konkrétně Arménii, Bulharsku, Bělorusku, Kypru, Gruzii, Řecku, Makedonii, Moldávii, Rumunsku, Rusku, Ukrajině či Jugoslávii (Matlovič 2001).

- **Protestantismus** – vychází zejména ze západní části církve a vznikl v 16. století jako reakce křesťanů, kteří začali toužit po reformě stávající církve. Za průkopníka protestantismu můžeme považovat Martina Luthera se svým protestem proti prodávání odpustků. Přes 6 % z celkového počtu křesťanů jsou evangelíci, přičemž nejvíce jich žije v severní Evropě, severní Americe, Austrálii, ale také Africe (Factbook 2013, Matlovič 2001).
- **Katolicismus** – náboženské společenstvo v čele s římským biskupem, vznikla v reakci na protestantismus se zaměřením na všeobecnost (katolicitu). Katolíci tvoří asi miliardu věřících, což představuje 16,9 % z celkového počtu křesťanů. Nejvíce z nich je patrných v západní, jihozápadní a jižní Evropě (Factbook 2013, Vojtíšek 2004).

Judaismus

Představuje různé kulturní, politické, náboženské, etické a filozofické normy. Vznik tohoto monoteistického náboženství je datován do 2. tisíciletí př. n. l. a za zakladatele jsou prohlašováni Abraham s jeho potomky. Po dobytí Jeruzaléma Římany velké množství Židů odešlo za jeho hranice. Náboženská nesnášenlivost vede především v Evropě k řadě protižidovských opatření již od středověku. K vyhocení situace došlo ve 30. letech minulého století s nastolením nacionalismu v Německu. Nejvýznamnějším textem judaismu je Desatero, které je částí Starého zákona. Posvátné texty tvoří tóra – pět knih Mojžišových (Jäger 2006). V současnosti vyznává judaismus kolem 14 mil. osob (0,2 % z celkového počtu obyvatel světa) a nejvíce je zastoupen v USA, Izraeli a Rusku (Factbook 2013).

3.2.2 Náboženství východní tradice

Buddhismus

Zakladatelem náboženství je Siddhártha Gautama, narozený kolem 5. Století př. n. l. v Indii. Učení se zaměřuje na člověka a jeho vlastní schopnosti a podává návod, jak se vymanit z trýznivého koloběhu věčného rození a umírání. Buddhismus se začal nejprve šířit z východní Indie do Indie západní a Tibetu a dále do Číny a Japonska. V současnosti je nejvíce zastoupené právě v Číně, Thajsku a Japonsku (Anděl 1998).

Hinduismus

Toto indické polyteistické náboženství v současnosti vyznává kolem 14 % obyvatel na světě, zejména v Indii, Nepálu a na Srí Lance. Toto souhrnné označení vymezuje různé náboženské a filozofické směry, mezi něž patří např. višnuismus či šivaismus. Vznik je datován zhruba do 2. tisíciletí př. n. l. Posvátnými texty se staly tzv. védy, které obsahují chvalozpěvy a úvahy a na něž navazuje bráhmanismus. Nauka vyznává jednoho Boha, který se však projevuje v dalších Bozích a nejznámější z nich jsou Brahma, Višna a Šiva. Hinduismus je založen na víře v posmrtné převtělování a reinkarnaci (Matlovič 2001).

Islám

Toto monoteistické náboženství se považuje za nejmladší světové náboženství. Vzniklo v 7. stol. na Arabském poloostrově a zakladatelem je Muhammad. Základní knihou je Korán a muslimové věří v jediného boha Alláha. Islám je budován na tzv. pěti sloupech, které tvoří jedinečnost Boží, modlitba, půst, dobročinnost a pouť do Mekky. V současnosti islám vyznává asi pětina lidstva a nejvíce rozšířen je v severní Africe, jihozápadní a jihovýchodní Asii (Dingir 2001).

3.3 Círky a náboženské společnosti v ČR

Na území České republiky je dle informací ministerstva kultury registrováno k roku 2014 celkem 36 církví a náboženských společností, přičemž značná část byla schválena po roce 1989.

Následující část poskytuje stručnou charakteristiku registrovaných církví a náboženských společností zjišťovaných při SLDB 2011. Círky a náboženské společnosti jsou rozděleny do skupin podle předchozího rozřazení a malé a minoritní náboženské skupiny jsou dále rozděleny podle tradice.

3.3.1 Velké církve

Církev římskokatolická – můžeme ji považovat za nejsilnější náboženskou skupinu na území České republiky, jejíž recepcce proběhla již za Rakouska-Uherska. Počátky pronikání na naše území lze datovat do poloviny 9. století, kdy byli na žádost Rastislava povoláni soluňští bratři Konstantin a Metoděj. Po cyrilometodějské tradici vznikla další významná křesťanská tradice a to jako reakce na mučednickou smrt Ludmily a jejího vnuka Václava v 10. století, podobně jako u pražského biskupa Vojtěcha. Klíčovým pro křesťanství se stává husitské období, kdy se po upálení Jana Husa roku 1415 vzedmula vlna rozhořčení, která vyústila konečnou náboženskou tolerancí trvajícím do roku 1620. Velká část věřících po roce 1918 přešla k nekatolickým církvím a významný zásah zažila též s příchodem nacismu a později komunismu. Radikální změny v rámci náboženské svobody přinesla až revoluce po roce 1989 (Vojtíšek 2004).

Českobratrská církev evangelická – spojení luterského i reformovaného vyznání, jež představovaly jediné dva nekatolické směry povolené na základě Tolerančního patentu z roku 1781. Od svého vzniku je považována za největší protestantskou církev na našem území (Jäger 2006).

Církev československá husitská – taktéž protestantsky orientovaná církev, jejíž vznik je datován k roku 1920 v čele s Dr. Karlem Farským. Vznikla jako liberální odštěpení inspirované pravoslávím.

3.3.2 Významné církve

Pravoslavná církev v českých zemích – počátky působení na našem území lze spojovat s příchodem Cyrila a Metoděje. Od roku 1874 se v Praze konají pravidelné pravoslavné bohoslužby a v roce 1922 získala církev statut „České náboženské obce pravoslavné v Praze“, jež slučovala všechny pravoslavné z Čech, Moravy a Slezska v jedinou církevní obec. Po útlumu církevního působení ve druhé světové válce, byla Pravoslavná církev na požádání Posvátného synodu ruské pravoslavné církve prohlášena za autokefální (Jäger 2006).

Náboženská společnost Svědkové Jehovovi – fundamentalistická náboženská společnost křesťanského nekatolického zaměření, založena roku 1881 americkým kazatelem Charlesem T. Russelem. Velký rozmach společnost zažívá především na přelomu 18. a 19. století. Na našem území začala působit po založení Českoslenska, oficiálně je registrována je k roku 1920, ovšem za dob socialismu byla zakázána. Jehovisté se považují za pravé křesťany a odmítají jakoukoliv součinnost s ostatními církvemi (Hrabal 1998).

Církev bratrská – na našem území vznikla tato církev probuzenecké tradice díky misii kongregacionalistických misionářů ze Spojených států v roce 1880. Nejprve vystupovala pod názvem Svobodná církev reformovaná, roku 1919 byla přejmenovaná na Jednotu českobratrskou a roku 1967 na stávající Církev bratrskou (Vojtíšek 2004).

3.3.3 Malé a minoritní náboženské skupiny

3.3.3.1 Církve křesťanské

Ke *křesťanským katolickým* církvím a náboženským společnostem patří: Církev řeckokatolická a Starokatolická církev v ČR.

Církev řeckokatolická - vznikala po východním schizmatu kolem roku 1054. Registrovaná je na našem území od dob Rakouska-Uherska, avšak po druhé světové válce byla značně omezována pod komunistickým vlivem. Následná obnova proběhla až v roce 1968 (Vojtíšek 2004).

Starokatolická církev v ČR - na základě výsledků I. vatikánského koncilu v roce 1870 vzniká odtržením od katolické církve, avšak první zmínky lze nalézt již v husitském období. Církev se uchyluje k původním věroučným idejím, což vyplývá již z názvu („staro“). Učení nepřebírá myšlenku o papežské neomylnosti. Církev je na území České republiky registrována od roku 1991 (Jäger 2006).

Ke křesťanským nekatolickým církvím řadíme: Církev Křesťanská společenství, Církev adventistů sedmého dne, Ruská pravoslavná církev, Apoštolská církev, Křesťanské sbory, Slezská církev evangelická a.v., Bratrská jednota baptistů, Luterská evangelická církev, Jednota bratrská, Evangelická církev metodistická, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v ČR, Církev Slovo života, Obec křesťanů v ČR, Církev nová Naděje, Církev živého Boha, Náboženská společnost českých unitářů, Novoapoštolská církev v ČR.

Církev Křesťanská společenství - tato církev charismatického zaměření, je v evidenci církví státem zapsaná od roku 2002 a je tvořena 47 sbory a skupinami, které jsou rozšířeny po celé České republice.

Církev adventistů sedmého dne - protestantsky orientovaná církev vznikla v USA v 19. století a na naše území pronikala kolem roku 1892. Adventisté namísto sváteční neděle oslavují sobotu, což byl zásadní problém za komunistické nadvlády. Učení vychází ze Starého zákona a stěžejním bodem je dodržování zdravého životního stylu (Štampach 1994).

Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice - na našem území je církev zastoupena v Karlových Varech a v Praze. Registrovaná byla v roce 2007 (Dingir 2008).

Apoštolská církev – tato evangelikální církev se díky učení řadí k církvím letničním. V ČR registrace proběhla v roce 1989, avšak první zmínky pocházejí již z roku 1910 (Český rozhlas 2013).

Křesťanské sbory - protestantsky orientovaná církev původem z Irska, kde byla založena kolem roku 1825. Na území ČR má vliv od počátku 20. století, kde vystupovaly jako sbory otevřených bratří. Křesťanské sbory jsou u nás registrovány od roku 1956 (Dingir 1998).

Slezská církev evangelická augsburského vyznání – na popud vrchnosti se v oblasti Slezska německé reformační myšlenky začaly výrazně projevovat od roku 1517. Na tomto území mělo značnou převahu již od druhé poloviny 16. století a působí zde dodnes. Po celé 17. století byla činnost luterských sborů značně potlačena a lepší podmínky nastolil až Josef II. se svým Tolerančním patentem v roce 1781. Současný název byl přijat v roce 1950, avšak recepce proběhla již v roce 1918 (Jäger 2006).

Luterská evangelická církev – vznikla po roce 1989 oddělením věřících, kteří nepodporovali nové záměry Slezské církve evangelické augsburského vyznání.

Bratrská jednota baptistů - tato reformační křesťanská církev, kterou roku 1919 tvořilo dvacet pět sborů vystupující pod názvem Bratrská jednota Chelčického, byla roku 1949 přejmenována na Bratrskou jednotu baptistů a v současné době ji tvoří přes třicet sborů (Vojtíšek 2004).

Jednota bratrská – v roce 1467 byla zřízena jako nezávislá radikální reformní církev, za jehož zakladatele je považován zeman Řehoř. Od 18. století je považována za celosvětové mezinárodní hnutí, které se misijním působením šířilo po celém světě. Recepce Jednoty bratrské na našem území proběhla již za dob Rakouska-Uherska (Hrabal 1998).

Evangelická církev metodistická – pronikání metodistické církve na české území lze datovat do období po 1. světové válce, avšak oficiální registrace proběhla v roce 1951. Hlavním posláním církve je evangelizace a sociální činnost (Český rozhlas 2013).

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice - náboženská společnost běžně označuje vyznavače jako Mormony. Jedná se o první náboženskou organizaci na našem území, která byla po roce 1989 státem registrovaná jako

náboženská společnost. Mormonské hnutí čerpá z prvotní Knihy Mormon, jež byla objevena Josephem Smithem roku 1827. Zajímavostí je, že do roku 1890 byla v mormonských obcích patrná polygamie, která v některých vztazích přetrvává i v současnosti. Výrazné postavení má církev zejména v USA a na naše území pronikla kolem roku 1929 (Novotný 1998).

Církev Slovo života - církev původně vznikla založením Ulfem Ekmanem ve švédské Uppsale roku 1983. Poměrně nová náboženská organizace je registrována na území České republiky od roku 2010.

Obec křesťanů v České republice - náboženská společnost vznikla roku 1922 v Německu, jako hnutí za obnovu náboženství. Na území České republiky byl první sbor vytvořen o tři roky později a registrace proběhla v roce 2002. Církev vychází především z křesťanské liturgie, důraz je též kladen na náboženskou svobodu každého člena a jeho duchovní život (Horák 2013).

Církev Nová naděje - tato církev je nově registrována státem od roku 2009. Je zaměřena na všechny věkové skupiny a na území České republiky má několik poboček v některých krajských městech.

Církev živého Boha - církev vzniká v 70. letech 20. století a na našem území byla registrována v roce 2007. Sjednocuje nezávislé křesťanské sbory a učení vychází z pentekostalismu, zaměřeného na působení Ducha svatého jako strůjce všech mimořádných zázračných jevů (Dingir 2008).

Náboženská společnost českých unitářů - kolem roku 1785 se začala formovat jako misie Americké unitářské společnosti a v roce 1921 byla založena na našem území americkým emigrantem dr. Norbertem Fabiánem Čapkem a následně registrována v roce 1930. Navazuje na křesťanskou tradici s důrazem na jednotu Boha - cílem českých unitářů je především planetární sjednocení. Ústřední centrum náboženské společnosti sídlí v Praze v Paláci Unitaria a další centra nalezneme také v dalších městech (Hrabal 1998).

Novoapoštolská církev v ČR - evidence církve proběhla roku 1991. Původně byla založena ve 30. letech 19. století na území Anglie s cílem obnovy křesťanské pravosti. Na české scéně se poprvé objevuje ve druhé polovině 19. století (Jäger 2006).

3.3.3.2 *Mimokřesťanské církve a náboženské společnosti*

Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü - náboženská společnost se na našem území poprvé objevila díky buddhistickému učiteli Ole Nydahlovi z Dánska. V 90. letech začal přednášet v Praze, pořádat různé kurzy a založil první meditační centrum. Od té doby začala vznikat další buddhistická centra po celé České republice, v současnosti je jich zde kolem padesáti a dochází k intenzivnímu šíření. Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü byl registrován v roce 2007 a na našem území představuje jedinou evidovanou náboženskou společnost zaměřenou na buddhismus.

V učení se používají buddhistické duchovní metody vadžrajána (diamantová cesta), které obsahují tři cesty vedoucí k postupnému osvícení. V průběhu se dodržují buddhistické zásady – mantry, meditace, kurz vědomého umírání atd. (Chvostová 2009).

Ústředí muslimských obcí - původně nazývaná jako Muslimská náboženská obec pro Československo působila na našem území od roku 1935 a současné ústředí bylo registrováno v roce 2004. Islámsky orientovaná náboženská společnost byla založena Mohamedem Ali Šilhavým z Třebíče (Hrabal 1998).

Federace židovských obcí v České republice - registrována je od roku 1991 a jedná se o společnou obhajobu jednotlivých židovských obcí a organizací, které spojují členy judaistického náboženství. Federace koordinuje náboženské, sociální, kulturní, vzdělávací a jiné aktivity a též se snaží odrazet diskriminační jevy. V neposlední řadě má dohled nad židovskými památkami v České republice (Jäger 2006).

Višva Nirmala Dharma - poměrně nová neortodoxní náboženská skupina vychází z indické tradice a jinak je též označována jako Sahadža jóga. Počátky lze zařadit do roku 1970 a za zakladatele je považován Šrí Mátadží Nirmala Déví. V České republice je jako náboženská společnost registrovaná od roku 2007 a působí nejen v Praze, ale

také dalších městech. Nauka vychází z jógy a k dosažení duchovní seberealizace je třeba podstoupit mnoho kolektivních meditací (Lužný 1997).

Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna - orientem inspirovaná náboženská společnost byla založena Bhaktivédantem Prabhupádou – Jeho božská Milost, jak je často označován členy. První zmínky o tomto náboženském směru lze nalézt v 15. století. V České republice oficiálně působí od roku 2002. Náboženství vychází z indických tradic, ať už jde o jídlo, bydlení, odívání či hudbu. Hnutí je založeno na vykonávání sedmi základních cílů. Mezi ně patří např. zajištění světového míru propagací duchovního poznání, šíření Kršny skrze literaturu, zpěv či budování poutních míst (Demjančuková 1995).

Česká hinduistická náboženská společnost - registrace náboženské společnosti proběhla v roce 2002. Představitelem hinduistického učení je Pančajati Mahánirvání Akhára.

4. VÝVOJ RELIGIÓZNÍ STRUKTURY NA ČESKÉM ÚZEMÍ

Během jednotlivých etap historického vývoje v českých zemích byla utvářena rozmanitá religiózní struktura obyvatelstva. Naše současné náboženské poměry jsou jistě výsledkem dějinných událostí od křestu čtrnácti lechů v oblasti Řezna v roce 845, až po nedávnou konfrontaci náboženství s komunistickým režimem. Zřetelný vliv historie na religiózní situaci si proto žádá zařazení kapitoly, jež postihne náboženské poměry v historickém kontextu. Jsou zde stručně zachyceny jak celkové náboženské dějiny, tak i vývoj dle výsledků SLDB. Vzhledem k zaměření práce je samozřejmostí též část věnující pozornost religióznímu vývoji malých a minoritních náboženských skupin.

4.1 Religiózní dějiny

Počátky pronikání raného křesťanství na území dnešních Čech ze Svaté říše římské, jsou spojovány se slavnou cyrilometodějskou misí na Velké Moravě roku 846, avšak již od 10. století lze na území českých zemí spatřovat rozpor mezi vlivem východní ortodoxní, a západní římskokatolické církve. Od 11. století byla valná většina obyvatel věřících a z toho se největší podíl přikláněl k římskokatolickému vyznání. Od 15. století však dochází k útlumu církevního života díky husitským bojům a reformaci církve římskokatolické. Po reformačním období se na našem území pokoušejí protestantské církve ujmout státní moci, ale snahy vyšly nakonec vniveč a tudíž dochází k pokatolictění či emigraci protestantů. Tento násilný proces měl za následek formování úplné většinové katolické populace (Havlíček 2008).

Před rokem 1848 duchovní na českém území tvořili početnou skupinu, avšak národní ideologie se vyvíjela sekulárně a později až protiklerikálně. Tento charakter lze vnímat jako trend obecného evropského vývoje. I přesto státním náboženstvím zůstává římský katolicismus. Revoluční rok 1848-1849 přináší zlepšení náboženského práva pro jednotlivé církve v podobě vymanění ze státního poddanství, avšak na území došlo k rozdělení na české proticírkevní vlastence a německé evangelické luterány či starokatolíky a liberální část českého obyvatelstva se od římskokatolického vyznání distancuje úplně. Lze zde nalézt také otevřené ateisty i vyznavače alternativní religiozity, ovšem jejich vliv na celkovou religiozitu je spíše marginální. Protestantský

patent z roku 1861 přinesl zrovnoprávnění evangelického vyznání a zrovnoprávnění pravoslavné církve a židovství. Povolena byla Jednota bratrská, Církev starokatolická a později i islám, na základě schválení zákona o uznání náboženských společností v roce 1874. Po roce 1918 se česká společnost začala orientovat také na Církev československou husitskou. Velký počet obyvatel se s křesťanským vyznáním neztotožňoval vůbec a zůstaly bez vyznání. Velký problém lze spatřovat v tom, že etablované církve nebyly schopny pružné reakce na modernizační změny jako urbanizace, industrializace a další, což mělo za následek negativní postoj české společnosti k církevní religiozitě (Nešpor 2010).

Ve druhé polovině 20. století se stává dirigentem veškerého náboženského života stát. Došlo k omezování či rušení církví a dokonce k věznění některých mnichů a kněží. Po skončení komunistické nadvlády došlo k obnově náboženské svobody, což mělo za následek rostoucí pozornost obyvatel o náboženský život zejména v 90. letech 20. století. Na přelomu tisíciletí však dochází k odklonu obyvatelstva od náboženství. Důkazem sekularizace společnosti je i fakt, že při Sčítání lidu v roce 2001 se označilo za nevěřící téměř 60 % obyvatel České republiky. Znakem současné postmoderní společnosti na našem území je ztráta věřících v rámci tradičních náboženských směrů a současný mírný růst menších náboženských společenství (Havlíček 2008).

4.2 Vývoj náboženské struktury v průběhu 20. – 21. století podle dat SLDB

Odlišné jsou již v samotném sčítacím formuláři položené otázky ohledně náboženského vyznání. V roce 1950 bylo náboženské vyznání bráno jako církevní příslušnost a druh právního aktu. Na rozdíl od Sčítání po roce 1989, kdy byl důraz kladen na svobodné vyjádření každé osoby. Tím pádem došlo ke zvýšení podílů obyvatel, kteří kolonku náboženského vyznání ponechali nevyplněnou či se hlásili ke statusu „bez vyznání“ (Pastor 1994).

Výsledky všech Sčítání lidu od roku 1918 potvrzují jednoznačnou převahu vyznavačů Římskokatolické církve. Při SLDB k roku 1950 římskokatolické vyznání deklarovalo 6 793 tisíc obyvatel (76 %). Počet příslušníků „bez vyznání“ činil 520 tisíc obyvatel (6 %). Česká republika při SLDB z roku 1950 měla 8 896 tisíc obyvatel a oproti dalším Sčítáním byl velmi nízký podíl osob hlásících se k jiné než uvedené církvi či náboženské společnosti či ke statusu „nezjištěné“.

Tabulka 3: Náboženské vyznání obyvatelstva Česka v roce 1950, 1991, 2001 a 2011

	1950		1991		2001		2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Věřící celkem	8 353 282	93,9	4 523 734	43,9	3 288 088	32,2	2 175 087	20,8
Církev římskokatolická	6 792 651	76,4	4 021 385	39	2 740 780	26,8	1 082 463	10,4
Církev čsl. husitská	946 497	10,6	178 036	1,7	99 103	1	39 229	0,4
Českobratrská církev evangelická	401 729	4,5	203 996	2	117 212	1,2	51 858	0,5
Ostatní	212 405	2,4	120 317	1,2	330 993	3,2	123 975	1,2
Osoby bez vyznání	519 962	5,8	4 112 864	39,9	6 039 991	59	3 604 095	34,5
Nezjištěno	22 889	0,9	1 665 617	16,2	901 981	8,8	4 662 455	44,7
Obyvatelstvo celkem	8 896 133	100	10 302 215	100	10 230 060	100	10 436 560	100

Zdroj: ČSÚ 2011

Data ze SLDB z roku 1991 přinesla zjištění, že počet obyvatel se od roku 1950 zvýšil téměř o 16 %. Stav byl zapříčiněn zejména výraznými sociálními a kulturními změnami tohoto období. Díky proticírkevní a všeobecně protináboženské propagandě posledních čtyřiceti let došlo k celkovému snížení počtu příslušníků velkých církví. Největší úbytek vyznavačů je patrný u Církve Evangelické (43 %). U Římskokatolické církve je zaznamenán relativní pokles prakticky o polovinu a to ze 77 % v roce 1950 na 39 % v roce 1991, což představuje 1,28 mil. katolíků. Během komunistické éry jsou naproti tomu stabilizovány počty přívrženců méně významných církví a náboženských společností, například Židé (Nešpor 2010).

Jak vyplývá z tabulky č. 3, v roce 1950 byl zaznamenán menší počet příslušníků Římskokatolické církve než při sčítání v roce 2001. Tento fakt byl zapříčiněn zejména odsunem Římskokatolických Němců a neméně přispívala skutečnost, že pro vedení společnosti komunistického období se církev stávala čím dál méně přijatelná.

Zatímco znatelný pokles vyznavačů velkých církví pokračoval i po roce 1989, menší náboženské společnosti začaly růst. Vysoký byl také počet osob, které se odmítli k otázce víry jakkoliv vyjádřit z 0,4 % v roce 1950 na 16 % v roce 1991. V roce 2001 tato skupina obyvatel klesla na 11 % (Havlíček 2009).

Sčítání lidu z roku 2011 dokazuje celkové klesající tendence české religiozity oproti předchozím Sčítáním. Jestliže porovnáme výsledky SLDB z roku 2001 a 2011, pokles je patrný též u obyvatel bez vyznání (34,5 %). Velmi zřetelný nárůst je zaznamenán u

obyvatel, kteří náboženskou víru neuvedli a to z 8,8 % v roce 2001 na téměř 45 % v roce 2011.

4.3 Vývoj malých a minoritních náboženských skupin

Církevní reformy Josefa II. na konci 18. století v podobě omezování kostelů, kaplí či klášterů přivedly značné změny ve vývoji náboženství. V rámci tolerančního patentu byly také rozšířeny nekatolické náboženské konfese – luterství, pravoslaví, kalvinismus. Zrovnoprávnění veškerých povolených vyznání a povolení statusu bez vyznání proběhlo v Českých zemích ve druhé polovině 19. století a zájem vzbuzovaly alternativní náboženské a nenáboženské formy. Nepočetnou skupinu tvořili obyvatelé, kteří se úplně rozešli s církví a zůstali bez vyznání. Představovali členy nepovolených náboženských skupin a specifickou skupinu tvořili obyvatelé povolených, avšak omezovaných náboženských společností – židé, evangelíci a ostatní menšinové věřící.

V průběhu 19. století lze objevovat první známky ateismu a započalo hledání alternativ vůči tradičnímu křesťanství, ovlivňující pozdější religiózní vývoj. Docházelo k výraznému rozrůžňování náboženského vyznání. Modernizační změny v tomto období měly velký vliv na menšinové náboženské společnosti, jako evangelické, židovské, pravoslavné církve i alternativní religiózní formy (Nešpor 2010).

Díky pronásledování církví a náboženských společností za komunistického režimu začal progresivní růst sekularizace české společnosti. Hlavním činitelem je obecné odmítání katolické idey. Tento fenomén je zřetelný v českých zemích od husitských dob, přes národní obrození, habsburskou monarchii až právě po zmíněnou komunistickou diktaturu (Lužný 1997).

Jak je z předchozích řádků patrné, formování malých a minoritních náboženských skupin započalo na našem území již v dávné minulosti, avšak většina těchto skupin byla státem registrována až po roce 1989. Následující tabulka nastiňuje vývoj malých a minoritních náboženských skupin podle výsledků SLDB z roku 1991, 2001 a 2011. Velké množství malých a minoritních církví bylo registrováno po roce 1989, tudíž nemůžeme sledovat celkový vývoj těchto skupin. U velké většiny z nich, které jsou uvedeny v tabulce 4, je však patrný růst počtu vyznavačů. Jedná se především o neetablované církve a náboženské společnosti charismatického a evangelikálního

charakteru, jež byly schopny přizpůsobit se současné pop-kultuře (Levitt 2003). Rapidně se zvýšil počet věřících zejména u Apoštolské církve (o 3,5 tis. od roku 1991), u Církve Křesťanská společenství, Řeckokatolické církve, České hinduistické náboženské společnosti, Hnutí Hare Krišna, Obce křesťanů. U dalších těchto církví a náboženských společností je zřejmé ustálení stavu a u některých mírný pokles počtu věřících od roku 1991. Celkové výsledky však ukazují nárůst počtu malých a minoritních náboženských skupin oproti celkovému počtu věřících, který výrazně klesá, a to o 2,4 mil. od roku 1991.

Tabulka 4: Náboženské vyznání obyvatelstva malých a minoritních náboženských skupin ČR v roce 1991, 2001 a 2011

	Počty věřících		
	1991	2001	2011
Obyvatelstvo celkem	10 302 215	10 230 060	10 436 560
Věřící celkem	4 523 734	3 288 088	2 175 087
Apoštolská církev	1 485	4 584	4 934
Bratrská jednota baptistů	2 544	3 641	3 208
Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	-	-	3 487
Církev adventistů sedmého dne	7 674	9 787	7 394
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v ČR	700	1 375	926
Církev Křesťanská společenství	-	300	9 387
Církev Nová naděje	-	-	430
Církev řeckokatolická	7 030	7 704	9 927
Církev Slovo života	-	-	857
Církev živého Boha	-	-	371
Česká hinduistická náboženská společnost	-	300	427
Federace židovských obcí v ČR	1 292	1 527	1 132
Jednota bratrská	2 385	3 443	2 156
Křesťanské sbory	3 017	6 955	3 458
Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny	-	300	675
Náboženská společnost českých unitářů	365	302	155
Novoapoštolská církev v ČR	427	451	155
Obec křesťanů v ČR	-	300	884
Ruská pravoslavná církev	-	-	5 844
Starokatolická církev v ČR	2 255	1 614	1 736
Ústředí muslimských obcí	-	-	1 442
Višva Nirmala Dharma	-	-	1 100
Věřící malých a min. náb. skupin celkem	29 174	42 583	60 085

Zdroj: Štampach 2010; ČSÚ 2011

5. ANALÝZA MALÝCH A MINORITNÍCH NÁBOŽENSKÝCH SKUPIN V ČR PODLE SLDB 2011

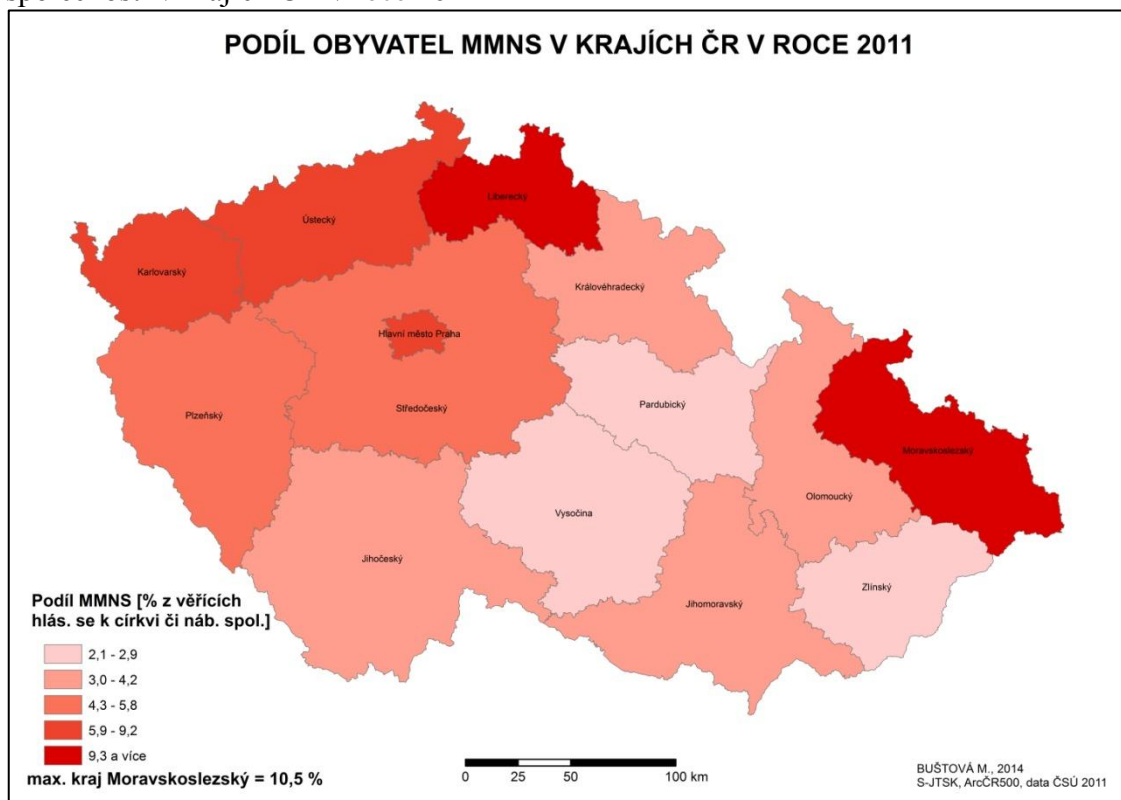
S využitím dostupných dat ze SLDB 2011 (půlnoc z 25. na 26. 3. 2011), byla uskutečněna analýza prostorové diferenciaci, zaměřena na malé a minoritní náboženské skupiny obyvatelstva České republiky. Rozbor byl proveden na úrovni krajské a ve vhodných případech na okresní a na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP). Pro úplnost byla nejdříve provedena analýza územního rozmístění a vybraných demografických znaků obyvatel MMNS. Dále došlo k rozboru prostorového rozmístění MMNS podle jejich zaměření, na což navazuje další podkapitola, kde je pozornost věnována třem konkrétním vybraným církvím a náboženským společnostem MMNS, včetně jejich základních demografických charakteristik.

5.1 Celkové prostorové rozmístění MMNS

Ve SLDB 2011 se k určité církvi či náboženské společnosti přihlásilo celkem 1 463 584 (14 %) obyvatel České republiky. Z toho se 5,4 % z nich hlásí k některé církvi či náboženské společnosti z malých či minoritních náboženských skupin. Nepředstavují tedy ani 1 % z celkového počtu obyvatel České republiky. Ačkoliv je tento podíl oproti vyznání velkých tradičních církví spíše zanedbatelný, v posledních letech lze zaznamenat stále rostoucí tendence.

Již srovnání historických celků Čech a Moravy vykazuje značné rozdíly celkové religiozní struktury, tudíž zaznamenáváme i výrazné rozdíly v rámci MMNS. Velká většina všech církví z MMNS, až na výjimku severovýchodní Moravy je koncentrována převážně na území Čech, kdežto na území Moravy převažují velké tradiční církve. Je to dáno především skutečností, že Čechy tvoří území s ateistickou tradicí, zatímco nábožensky orientovaná Morava představuje území s převahou konzervativních obyvatel (Mapa 1; Příloha 1).

Mapa 1: Podíl obyvatel MMNS z věřících, hlásících se k církvi či náboženské společnosti v krajích ČR v roce 2011

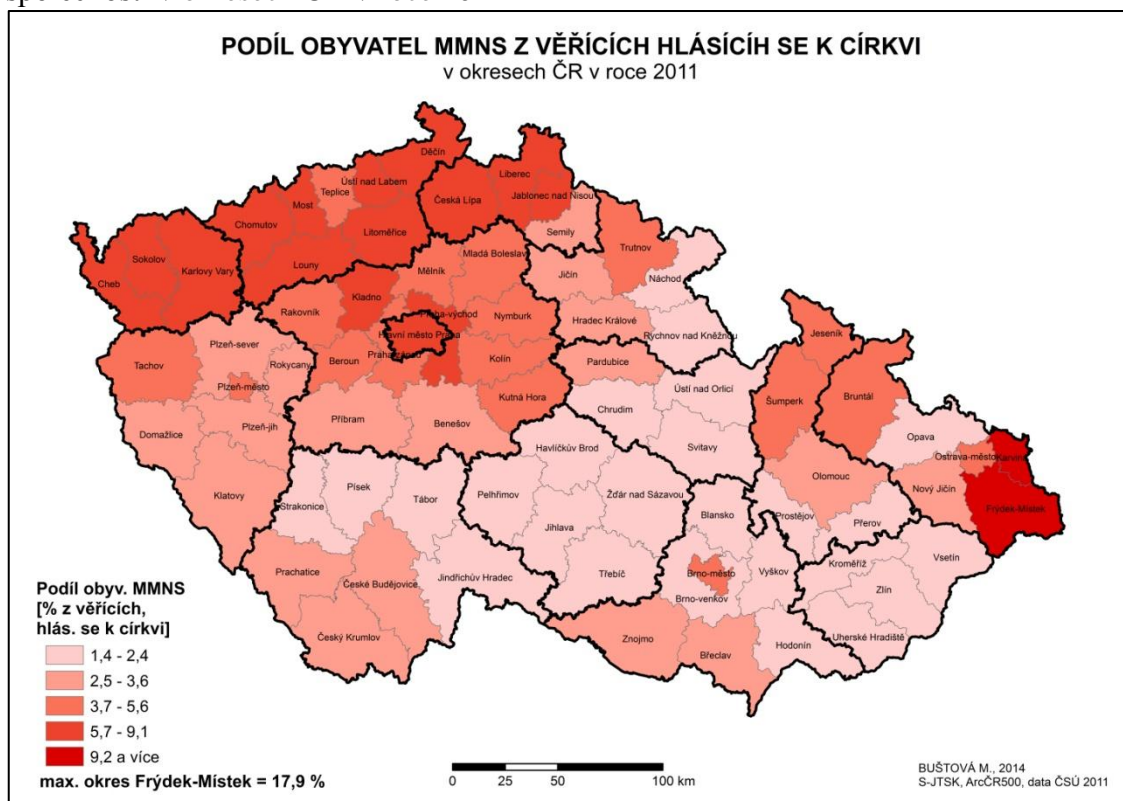

Jestliže se zaměříme na situaci malých a minoritních náboženských skupin blíže, zjistíme, že na území celé České republiky je téměř 80 tisíc obyvatel, kteří se k některé z nich hlásí. Nejvíce je jich v kraji Moravskoslezském, a to 23,3 tisíc. Po poměrně velkém skoku (10,5 tisíc) následuje Hlavní město Praha, která má téměř 13 tisíc těchto vyznavačů a dále kraj Jihomoravský s 8,2 tisíci. S nevelkým rozdílem následuje kraj Středočeský a postupně též Zlínský. Co do počtu vyznavačů je na tom obdobně kraj Olomoucký, Ústecký a Liberecký, kde se hodnoty počtu obyvatel MMNS pohybují kolem 3,5 tisíce. Logicky rozdílné výsledky relativních hodnot, jež porovnávají podíl obyvatel MMNS z počtu věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti, pak lépe vystihnou reálné rozmístění. Nejvyššího podílu obyvatel MMNS, 10,5 % obyvatel kraje z věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti, dosahuje opět kraj Moravskoslezský, avšak dále následují se zanedbatelným rozdílem kraj Liberecký (10,1 %), Hlavní město Praha (9,2 %), Karlovarský kraj (9,0 %) a Ústecký (8 %). Podílu nad 5 % dosahují kraje Středočeský a Plzeňský. Naopak mezi kraje s nejmenším podílem obyvatel MMNS, do 3 % z počtu věřících, řadíme Vysočinu (2,1 %), Zlínský kraj (2,4 %) a Pardubický kraj (2,9 %) (Mapa 1). Při porovnání zastoupení obyvatel MMNS z počtu obyvatel kraje, v relativních hodnotách znovu

dominuje kraj Moravskoslezský s necelými 2 %, dále Praha (1 %). Ostatní kraje se dostávají pod hranici 1 %. Nejmenší podíl MMNS z počtu obyvatel je zaznamenán u Ústeckého kraje (0,42 %).

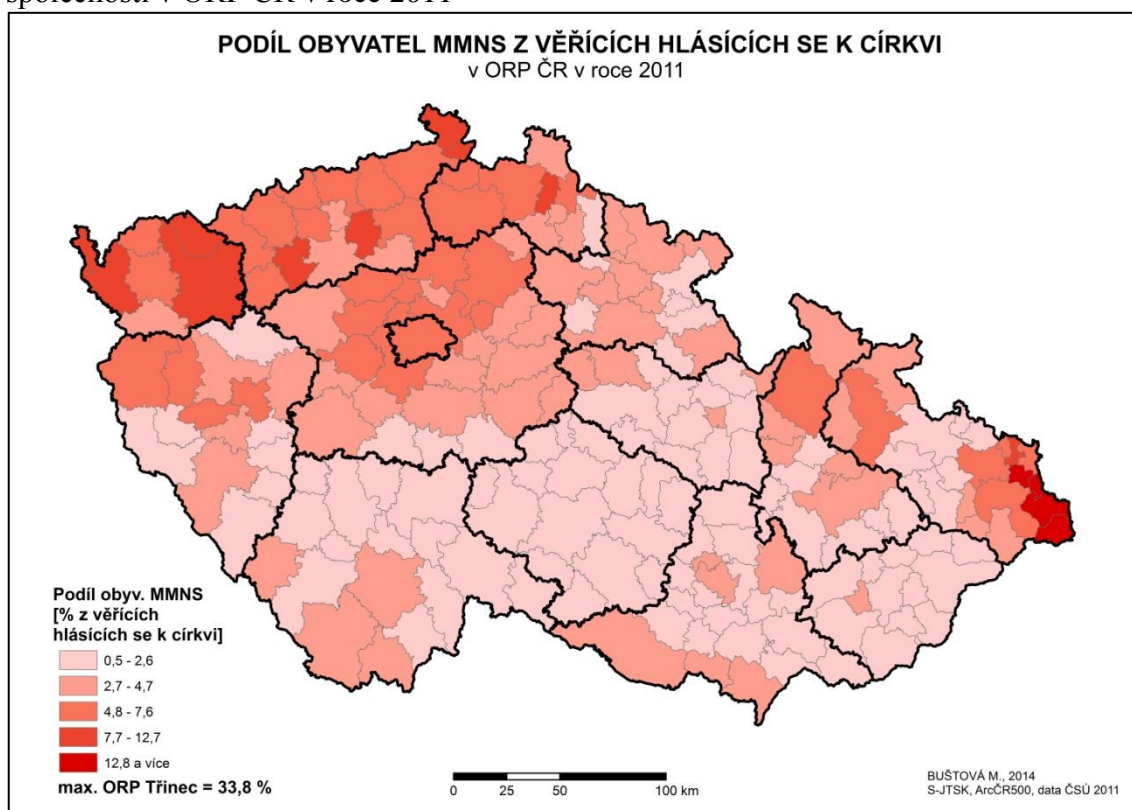
Podíváme-li se na prostorové rozmístění obyvatel z MMNS v rámci okresů, absolutně i relativně nejvíce je jich ve Frýdku-Místku, a to přes 10 tisíc (17,9 z věřících a 4,7 % z obyvatel). Dále se jedná o Hlavní město Prahu s 9,5 tisíci. Následují moravské okresy Karviná (6,1 tisíc), Brno-město (2,7 tisíc), Ostrava-město (2 tisíce), Olomouc (1 tisíc). U ostatních okresů činí počet obyvatel MMNS pod 1 tisíc. Krom Frýdku-Místku relativně vysokých hodnot dosahuje Karviná (14,1 %). Další okresy s vyššími podíly leží na severu a severozápadě Čech, jde např. o Cheb, Karlovy Vary, Louny, Děčín, Českou Lípou či Litoměřice. Z vysoce urbanizovaných oblastí dosahuje většího zastoupení obyvatel MMNS též Praha a Brno-město. Nejmenší zastoupení obyvatel MMNS je převážně v moravských oblastech, v okrese Chrudim (1,4 % z věřících), dále Opava, Hodonín, Třebíč a Žďár nad Sázavou (Mapa 2).

Mapa 2: Podíl obyvatel MMNS z věřících, hlásících se k církvi či náboženské společnosti v okresech ČR v roce 2011

Pokud přejdeme na úroveň ORP, zjistíme, že absolutně nejvíce je obyvatel MMNS v hustě osídlené Praze (9,5 tisíc), dále v Třinci, Havířově, Brně, Jablunkově a Ostravě. V relativních hodnotách jsou to však pohraniční ORP Třinec (33,8 % z věřících hlásících se k církvi; 11,6 % obyvatel), Český Těšín, jež patří mezi kulturní centra se značným podílem obyvatel polské národnosti, dále Havířov a Jablunkov. Vysokých hodnot dosahují též ORP v severních a severozápadních Čechách, tj. Aš, Žatec, Cheb, Lovosice, Ostrov, Varnsdorf, Orlová, Karlovy Vary. Naopak nejmenší zastoupení je patrné v Konicích (0,5 % z věřících), v ORP Kravaře, Náměšť nad Oslavou, Chotěboř a Litomyšl (Mapa 3).

Mapa 3: Podíl obyvatel MMNS z věřících, hlásících se k církvi či náboženské společnosti v ORP ČR v roce 2011

Shrneme-li tedy územní rozložení MMNS, největší zastoupení nalezneme v celé oblasti pohraničí severních a severozápadních Čech, konkrétně v Libereckém kraji (Českolipsko, Jablonec nad Nisou), na celém území Ústeckého a Karlovarského kraje. Tyto oblasti tak kopírují nejvíce sekularizovaná území České republiky, tzn. území, kde je patrné největší zastoupení obyvatel bez náboženské víry (Příloha 2). Toto prostorové rozmístění může mít souvislost s odsunem většiny německého obyvatelstva, představující majoritní část tehdejšího obyvatelstva tohoto území. Nově příchozí

obyvatelé z různých částí republiky, ale i zahraničí, zde nebyli schopni vytvořit tradiční náboženské vazby a tudíž vzniká prostor pro malé a minoritní náboženské skupiny. Výjimku pak představuje Moravskoslezský kraj, kde je vysoký podíl MMNS nejspíše určen vysokou lidnatostí, jež značně překračuje celorepublikový průměr a dále industrializací, díky níž patří již od dob Rakouska-Uherska k nejdůležitějším průmyslovým oblastem České republiky. Vyšší zastoupení MMNS lze pozorovat v Hlavním městě, což je zapříčiněno městským způsobem života, který se projevuje ve vyhledávání nových alternativ, včetně náboženství. Taktéž v zázemí Prahy, zejména na sever, se soustřeďuje vysoký podíl MMNS, což je pravděpodobně spojeno s vysokým zastoupením průmyslu a též migrací. Tím pádem na druhé straně v prostorovém rozmístění MMNS stojí oblasti, kde je patrná převaha tradičních velkých církví a nižší zastoupení MMNS. Jedná se převážně o moravské, zemědělsky zaměřené venkovské regiony s konzervativními obyvateli, tedy Zlínský, téměř celý Olomoucký, Jihomoravský kraj a Vysočinu, z “českých“ pak Pardubický, Jihočeský a v menší míře Královéhradecký.

Tabulka 5: Obyvatelstvo malých a minoritních náboženských skupin v krajích ČR v roce 2011

	MMNS [% z věřících, hlásících se k církvi, náb. společnosti]	MMNS [% z obyv.]
ČR	5,4	0,76
Hl. město Praha	9,2	1,01
Jihočeský	3,2	0,44
Jihomoravský	3,4	0,70
Karlovarský	9,0	0,64
Královéhradecký	4,2	0,44
Liberecký	10,1	0,73
Moravskoslezský	10,5	1,93
Olomoucký	3,4	0,56
Pardubický	2,9	0,39
Plzeňský	5,2	0,48
Středočeský	5,8	0,50
Ústecký	8,0	0,42
Vysočina	2,1	0,48
Zlínský	2,4	0,69

Zdroj: ČSÚ 2011

5.2 Vybrané demografické charakteristiky obyvatel hlásících se k MMNS

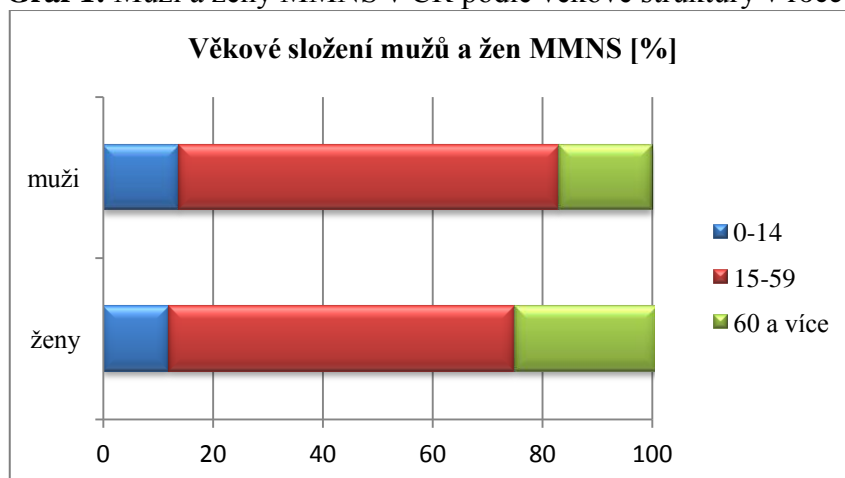
Podkapitoly seznamují s vybranými demografickými znaky populace MMNS. V první části je pozornost věnována základním demografickým charakteristikám, tj. pohlaví a věku. Věková struktura je porovnávána na základě ekonomické typologie (předproduktivní, produktivní a postproduktivní složky) a též v rámci podrobnějšího členění věkových kategorií, zvláště pro muže a ženy. Další podkapitola nastiňuje skladbu obyvatel marginálních náboženských skupin podle národnosti.

5.2.1 Pohlaví a věk

Věková struktura, společně s rozdělením na muže a ženy, patří k nejvýznamnějším demografickým ukazatelům, které detailněji charakterizují náboženské skupiny. Zejména věková struktura obyvatel církví a náboženských společností významně ovlivňuje jejich vitalitu, tzn. budoucí charakter.

Dle zastoupení k věkovým skupinám lze celkově soudit, že nejpočetnější skupinu obyvatel MMNS tvoří populace produktivního věku 15-59 let. Tento fakt není nijak zvláště překvapující, díky celkové převaze osob produktivní složky v rámci České republiky. 63 % žen z celkového počtu ženské populace tvoří produktivní skupina a u mužů je to o 6 % více. U mužů taktéž mírně převažuje dětská složka 0-14 let a u žen naopak postproduktivní 60+, což odpovídá všeobecnému trendu vyšší úmrtnosti mužů ve vyšším věku (Graf 1).

Graf 1: Muži a ženy MMNS v ČR podle věkové struktury v roce 2011

Zdroj: ČSÚ 2011

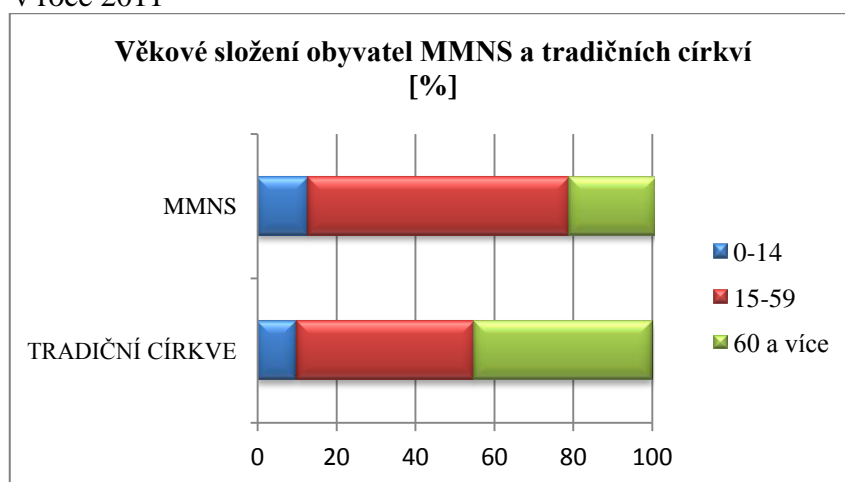
Pokud se zaměříme na věkové skupiny konkrétních církví či náboženských společností MMNS, logicky taktéž u většiny z nich převažuje produktivní složka, přičemž jejich téměř většinový relativní podíl lze vidět u náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü (92 %), v absolutních hodnotách jde o 3 208 vyznavačů. Dále je vysoký podíl produktivní složky obyvatel znatelný u náboženské společnosti Višva Nirmala Dharma (88 %), hnutí Hare Krišna (87 %), Ruské pravoslavné církve (81 %) a Ústředí muslimských obcí (80 %). Naopak relativně nízký podíl produktivní složky je zřetelný u tradičních církví, a to Církve československé husitské (27 %), Českobratrské církve evangelické (44 %) a Římskokatolické církve (46 %).

Jak již bylo uvedeno výše, mezi obyvateli MMNS a tradičních církví lze pozorovat výrazné rozdíly věkové struktury. Zpracovaná data o věkové struktuře obyvatelstva náboženských skupin popisuje graf 2. U obyvatel MMNS zaznamenáváme klesající tendence s přibývajícím věkem na rozdíl od tradičních církví, kde je patrný postupný růst podílu osob vyššího věku. Příznivější věkovou strukturu dokládají podíly u samotných církví a náboženských společností MMNS. U některých z nich významně převažují podíly dětské složky. Jedná se o Jednotu bratrskou, kde podíl dětské složky z celkového úhrnu církve činí 21 %, avšak mluvíme-li o absolutních hodnotách, jedná se o velmi malé číslo (452 vyznavačů). Relativně vysoký podíl dětské složky do 15 % z celkového úhrnu, v rámci MMNS, je patrný též u Apoštolské církve (19 %), Ústředí muslimských obcí (17 %), Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů (16 %), Slezské církve evangelické augsburského vyznání (15 %) a Bratrské jednoty baptistů (15 %). Porovnáme-li toto rozložení věkové struktury s tradičními církvemi, vysoký podíl dětské složky od 0-14 let zaznamenáváme pouze u jedné z nich, a to u Církve bratrské (19 %).

Předchozí struktura jednotlivých věkových složek vypovídá o následném zastoupení obyvatel jednotlivých náboženských skupin starších 60 let. Téměř 45 % obyvatel tradičních církví spadá do postproduktivní skupiny, kdežto u obyvatel MMNS tento podíl představuje pouhých 21,5 %. U Církve československé husitské je to 68 %, Českobratrské církve evangelické přesně polovina obyvatel a u Církve římskokatolické 44 %, ovšem výjimkou je v rámci MMNS Náboženská společnost českých unitářů, u které zastoupení osob v postproduktivním dosahuje rovněž poloviny. Relativně nejnižší

podíl obyvatel věkové složky nad 60 je u náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü (2 %), Ústředí muslimských obcí (3 %), Hnutí Hare Krišna (5 %) a Višva Nirmala Dharma (5 %). Mluvíme-li o absolutních hodnotách, nejnížší počet osob starších 60 let má Církev živého Boha (28 osob), podobně jako Novoapoštolská církev (31 osob) a již zmiňované Hnutí Hare Krišna (5 osob), jedná se však o církve či náboženské společnosti, které jsou celkově málo početné.

Graf 2: Tradiční církve a MMNS v ČR podle věkové struktury v roce 2011

Zdroj: ČSÚ 2011

Religiozita u mužů je nižší než u žen, což je přetrvávající trend, který platí i v případě náboženského vyznání obyvatel MMNS. Zástupců mužského pohlaví MMNS bylo evidováno celkem 36 436 (46,7 % z celkového počtu mužů a žen MMNS), kdežto žen 41 506 (53,3 % z celkového počtu mužů a žen MMNS).

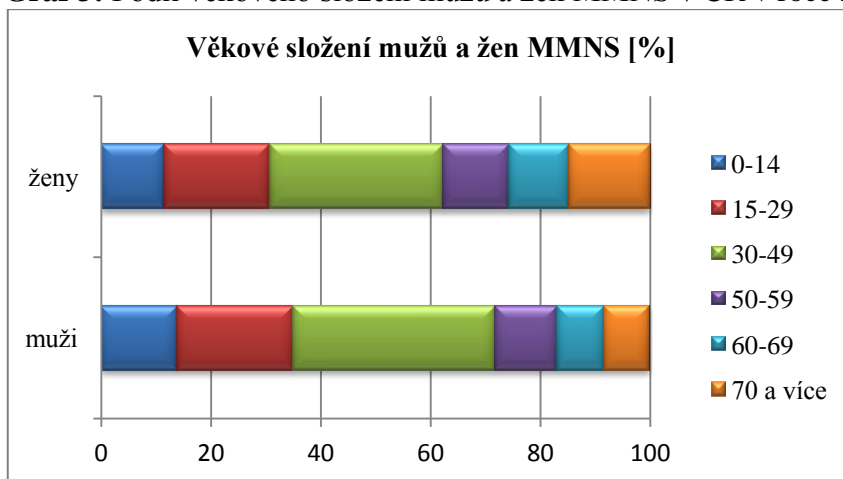
U tradičních církví je podíl ženské populace výrazně vyšší, avšak u MMNS již tento poměr není tak zřetelný a u některých z nich dokonce převažuje mužské zastoupení. Jde o muže, hlásící se především k mimokřesťanským církvím a náboženským společnostem, a to k Buddhismu Diamantové cesty linie Karma Kagjü, Mormonům, Církvě živého Boha, Federaci židovských obcí, Hnutí Hare Krišna, Ústředí muslimských obcí a Višva Nirmala Dharma. Stejný poměr mužů a žen zaznamenáváme u Náboženské společnosti českých unitářů, Novoapoštolské církve a České hinduistické náboženské společnosti (Tabulka 6).

Tabulka 6: Círky a náboženské společnosti MMNS s převládajícím počtem mužů

Název církve, náboženské společnosti	muži		ženy	
	abs.	% z celk. počtu MMNS	abs.	% z celk. počtu MMNS
Buddhismus Diamantové cesty	2 170	2,8	1 314	1,7
Ústředí muslimských obcí	939	1,2	498	0,6
Višva Nirmala Dharma	725	0,9	373	0,5
Federace židovských obcí v České republice	615	0,8	514	0,7
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	534	0,7	389	0,5
Hnutí Hare Krišna	449	0,6	224	0,3
Církev živého Boha	195	0,3	176	0,2

Zdroj: ČSÚ 2011

Pokud se zaměříme na podrobnější věkové členění a na obě základní demografické charakteristiky zároveň, zjistíme, že muži ve věku 30-49 let značně převažují nad ženami v této věkové kategorii. Celkově muži ve věku 30-49 tvoří celých 37 % ze všech mužů MMNS. Dalo by se říci, že ženy zvyšují věkový průměr MMNS, jelikož v jejich zastoupení převažují vyšší věkové kategorie. Představují 15 % v kategorii 70 a více let, na rozdíl od mužů, kteří tvoří pouhých 8 %, zato u věkové skupiny 0-14 let zastupují 14 %.

Graf 3: Podíl věkového složení mužů a žen MMNS v ČR v roce 2011

Zdroj: ČSÚ 2011

5.2.2 Národnost

Mezi tradičními církvemi a MMNS lze nalézt velmi výrazné diference v národnostním složení. Tak jako u náboženské víry, také u národnosti bylo možné využít dobrovolnosti

odpovídat ve sčítacím formuláři a rozhodlo se tak učinit téměř 2,6 mil. obyvatel, což představuje 25,3 % všech obyvatel České republiky. U tradičních církví národnost neuvedlo 91,3 tisíc obyvatel (8 % obyvatel tradičních církví) a u MMNS 9,6 tisíc (13 % ze všech obyvatel MMNS).

Tabulka 7: Obyvatelstvo tradičních církví a MMNS podle národnosti

národnost	Tradiční cirkve		MMNS	
	abs.	%	abs.	%
česká	832 930	12,4	41729	0,6
moravská	145 644	27,9	3384	0,6
maďarská	1 490	16,7	158	1,8
německá	3 844	20,6	270	1,4
polská	12 583	32,2	5456	14,0
ruská	76	0,4	2304	12,9
slovenská	30 341	20,6	4548	3,1
ukrajinská	580	1,1	4657	8,7
vietnamská	72	0,2	223	0,8
neuvedeno	91 301	3,5	9602	0,4

Zdroj: ČSÚ 2011

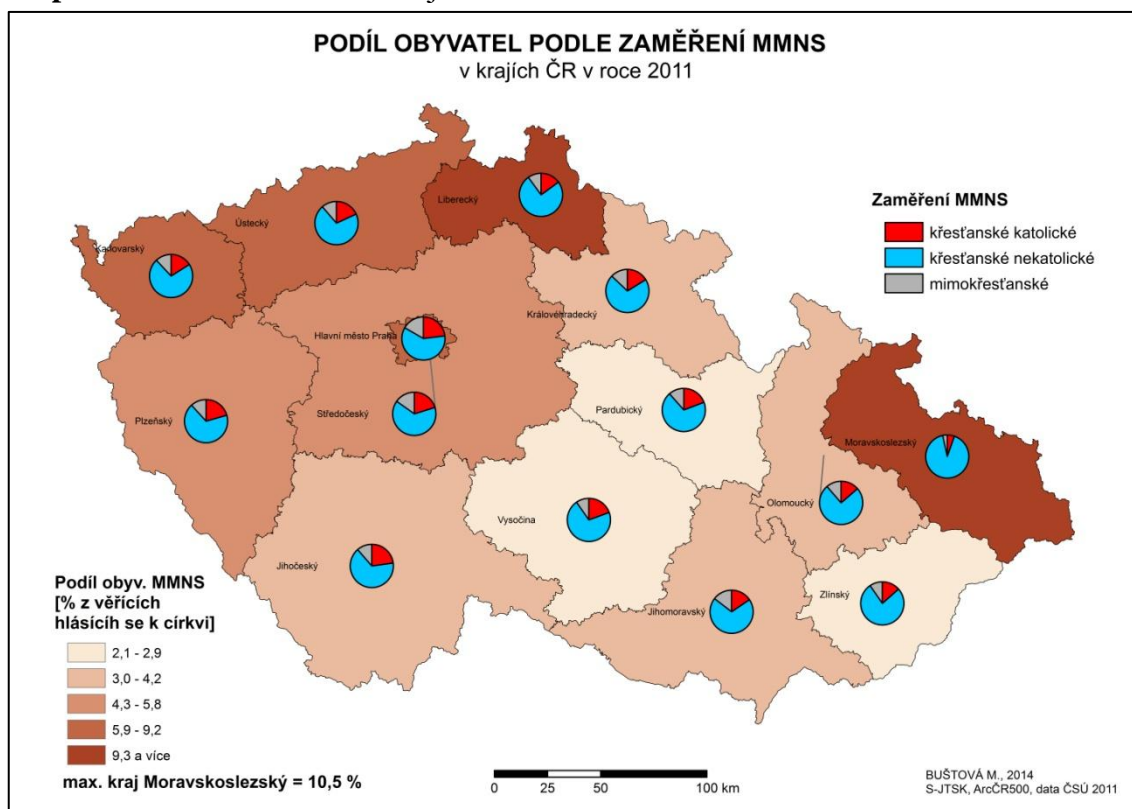
V absolutních hodnotách u obou náboženských skupin jednoznačně dominuje národnost česká, ovšem pokud se zaměříme na procentuální zastoupení věřících tradičních církví a MMNS z počtu osob příslušné národnosti, zjistíme, že téměř u všech převažují ostatní národnosti nad českou. U tradičních církví můžeme vysokou religiozitu shledat zejména u polské národnosti (32,2 %) a u národnosti moravské (28 %), což je zřejmě dáno většinovým zastoupením příslušníků etablovaných církví, zejména římskokatolické, na území Moravy. Rozdílné tendence jsou zřetelné u MMNS, kde je podíl obyvatel moravské národnosti zcela nejnižší, stejně jako podíl obyvatel národnosti české (0,6 %). Podobně jako u tradičních církví, u MMNS převažují osoby polské národnosti (14 %) a u MMNS také ruské národnosti (13 %), které se hlásí zejména k Ruské pravoslavné církvi (12 %). U tradičních církví je podíl obyvatel ruské národnosti marginální (0,4 %). Rovněž ukrajinská národnost dominuje u MMNS (8,7 %), a to díky vysokému podílu věřících, kteří se hlásí k Řeckokatolické církvi (5 %) a Ruské pravoslavné církvi (3 %). Ke slovenské národnosti se přihlásilo 21 % obyvatel tradičních církví, u MMNS pouze 3 %.

V obou případech je zastoupení obyvatel vietnamské národnosti spíše zanedbatelný, avšak u tradičních církví je nižší než u MMNS, což může být způsobeno jejich příslušností k mimokřesťanským orientálním náboženským proudům. Pokud se podíváme na národnost německou a maďarskou, u MMNS jsou podíly osob taktéž marginální, kdežto u tradičních církví je obyvatel, které se k nim hlásí podstatně více. V absolutních hodnotách je tento počet nízký, avšak relativně se zastoupení obyvatel pohybuje kolem 20 % (Tabulka 7).

5.3 Prostorové rozmístění MMNS podle zaměření

MMNS byly rozděleny podle orientace jednotlivých církví na křesťanské katolické, křesťanské nekatolické a mimokřesťanské. Nejvýznamnější postavení mají z celkového počtu MMNS církev a náboženské společnosti křesťanské nekatolické (74,9 %), dále křesťanské katolické (14,7 %) a nejmenší význam mají mimokřesťanské církve a náboženské společnosti (10,4 %) (Mapa 4).

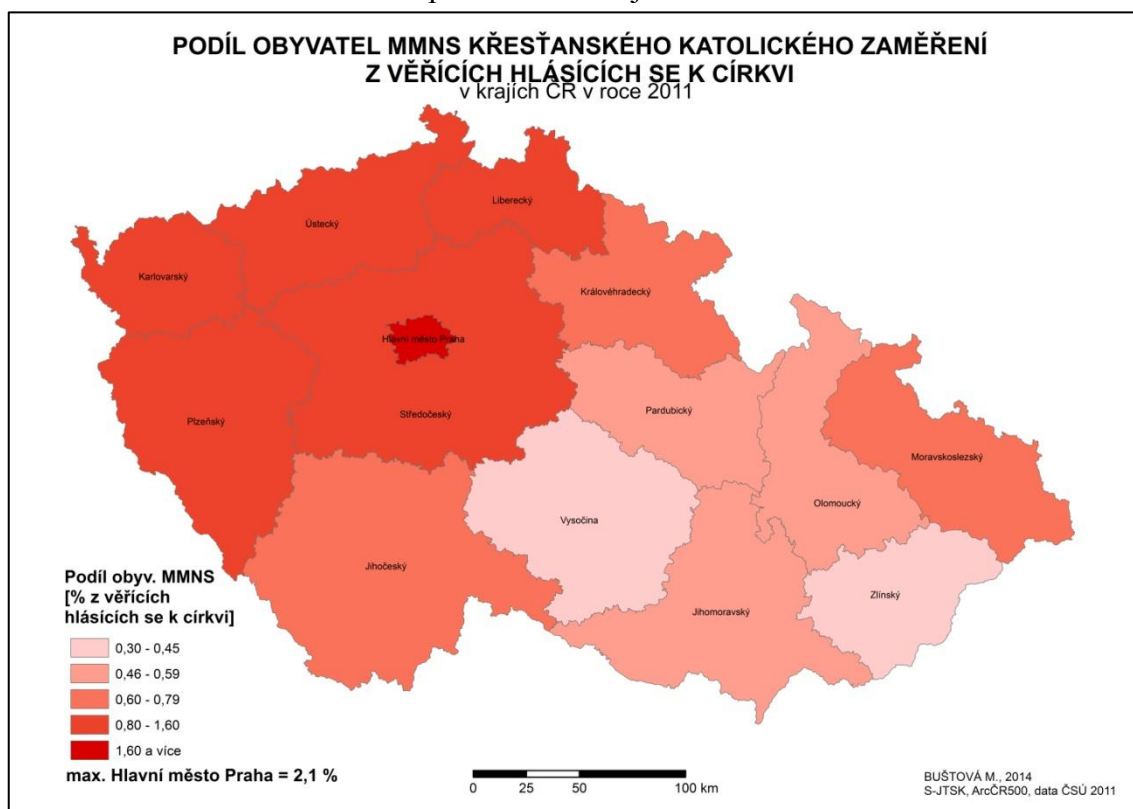
Mapa 4: Zaměření MMNS v krajích ČR v roce 2011

5.3.1 MMNS křesťanské katolické

Na území České republiky je zaznamenáno přes 11,7 tis. obyvatel, hlásících se k MMNS křesťanského katolického zaměření, což představuje necelých 15 % z celkového počtu obyvatel MMNS. Z toho je největší počet křesťanských katolických obyvatel MMNS, téměř 3 tis., zaznamenáno v Hlavním městě Praze, dále téměř totožně ve Středočeském, Moravskoslezském a Jihomoravském kraji (1,2 tis.). V relativních hodnotách dominuje taktéž hlavní město Praha (2,1 % z věřících), dále s podobným podílem kraj Liberecký, Karlovarský, Ústecký. Do hranice 1 % ještě spadá Středočeský a Plzeňský kraj. U ostatních krajů je zastoupení obyvatel katolických MMNS nižší než 1 %, přičemž zcela nejmenší podíl je patrný u Zlínského, který naopak představuje kraj s nejvyšším zastoupením etablovaných církví (Mapa 5; Příloha 1).

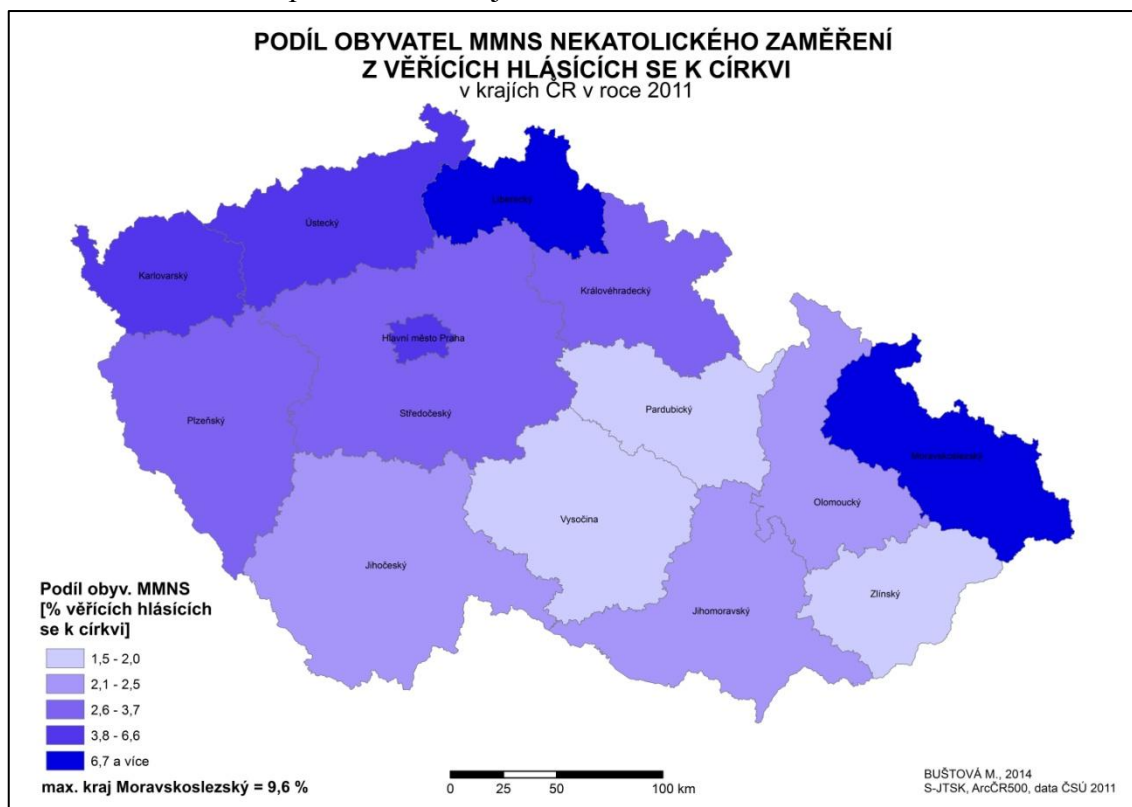
Mapa 5: Obyvatelstvo MMNS křesťanského katolického zaměření z věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti v krajích ČR v roce 2011

5.3.2 MMNS křesťanské nekatolické

Většina církví a náboženských společností MMNS spadá pod vyznání křesťanské nekatolické. Tvoří ji pravoslavné církve, reformované a evangelikální církve a další církve a náboženské společnosti, které z křesťanství vycházejí. V České republice evidujeme téměř 60 tis. obyvatel, hlásících se k některé křesťanské nekatolické malé a minoritní náboženské skupině. Obyvatelé nekatolických církví a náboženských společností MMNS se tedy podílí necelými 75 % z celkového počtu MMNS. Absolutně největší počet nekatolicky orientovaných obyvatel je zaznamenáno v Moravskoslezském kraji (21,2 tisíc), dále s velkým odstupem v Hlavním městě (7,5 tisíc). Vyšších hodnot dosahuje taktéž kraj Jihomoravský (5,7 tisíc) a Středočeský (4,1 tisíc). Relativně nejlepších výsledků dosahuje Moravskoslezský kraj (9,6 % z věřících), Liberecký (7,6 % z věřících), Karlovarský (6,6 % z věřících) a Hlavní město, což odpovídá celkovému rozmístění MMNS. Naopak nejmenší podíl obyvatel MMNS křesťanského nekatolického zaměření je patrný opět na Vysočině a ve Zlínském kraji (Mapa 6).

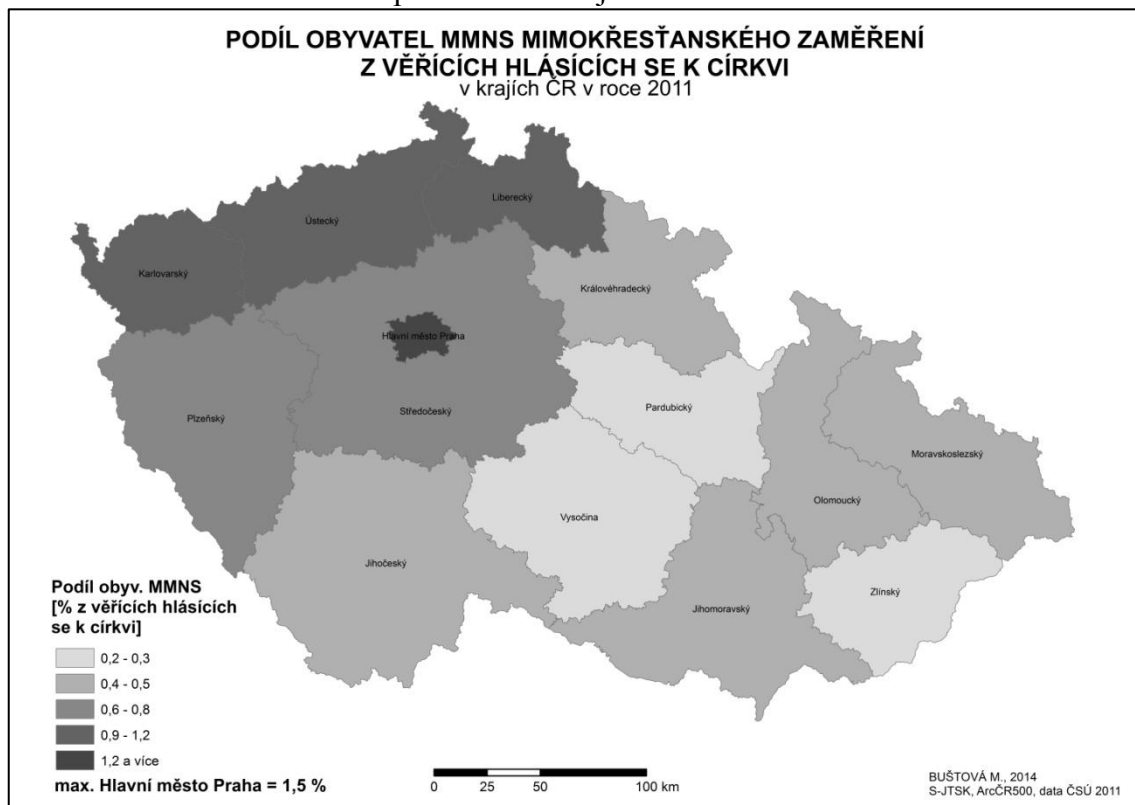
Mapa 6: Obyvatelstvo MMNS nekatolického zaměření z věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti v krajích ČR v roce 2011

5.3.3 Malé a minoritní náboženské skupiny mimokřesťanské

V České republice registrujeme celkem 8,3 tis. obyvatel z mimokřesťanských orientovaných malých a minoritních náboženských skupin, podílí se tedy téměř 10,5 % na celkovém počtu MMNS. Ačkoliv došlo po roce 1989 na našem území k rozšíření počtu vyznavačů mimokřesťanských církví a náboženských společností, díky historickým souvislostem stále nemají takový význam, jako křesťanské církve. Největší podíl mimokřesťanských orientovaných obyvatel z věřících, kteří se přihlásili k určité církvi či náboženské společnosti, lze nalézt v Praze, což v relativních hodnotách představuje 1,5 % a v absolutních 2 tis. Toto na poměry České republiky relativně vysoké zastoupení lze odůvodnit zejména značně velkou přítomností cizinců, prolínáním různých etnik a velkou roli může hrát městský způsob života, jenž dává obyvatelům metropole příležitost k výběru různých druhů alternativních a nových forem náboženství. Nad hranicí 1 % leží též kraj Karlovarský, Liberecký a Ústecký. Nejmenší podíl obyvatel, kteří se přihlásili k některé z malých a minoritních náboženských skupin mimokřesťanského zaměření, zaznamenáváme na Vysočině a ve Zlínském kraji (Mapa 7).

Mapa 7: Obyvatelstvo MMNS mimokřesťanského zaměření z věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti v krajích ČR v roce 2011

5.4 Prostorové rozmístění a základní demografické charakteristiky konkrétních církví a náboženských společností MMNS

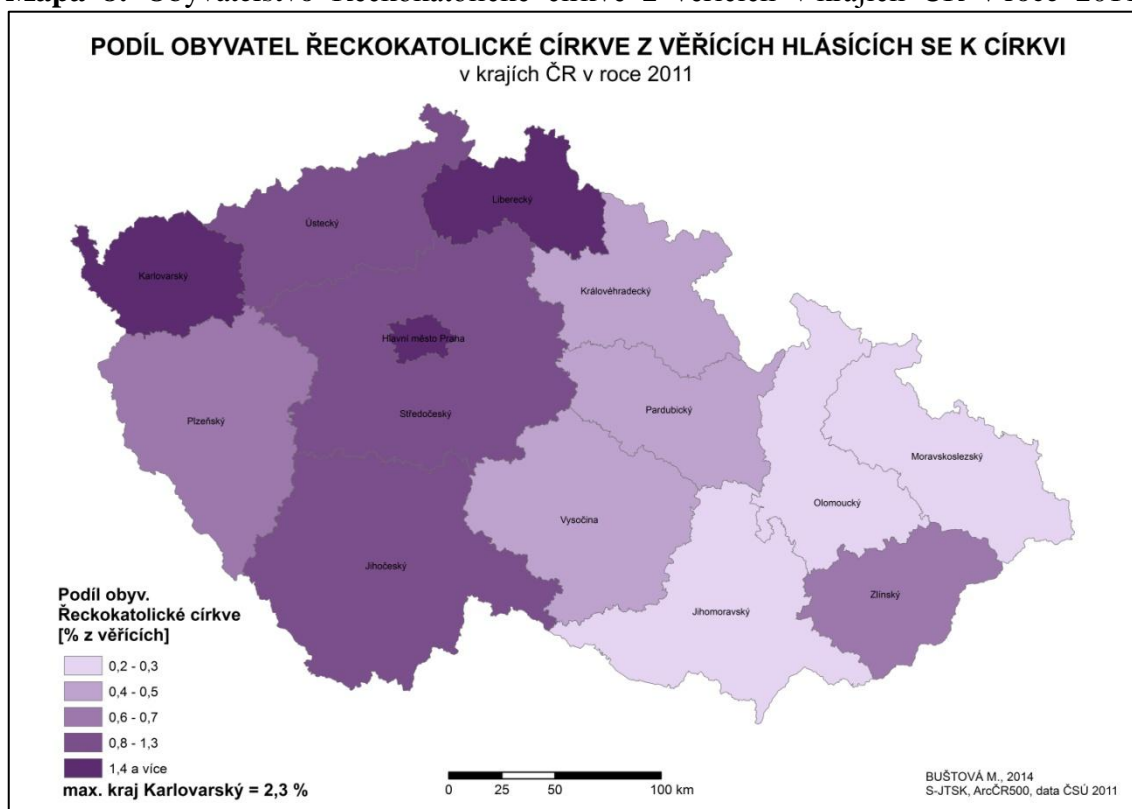
V rámci předchozí kapitoly, ve které došlo k nastínění prostorové diferenciaci náboženských skupin podle zaměření církví, byly následně vybrány konkrétní zastupující církve či náboženské společnosti, pro něž byla učiněna analýza územního rozložení a základních demografických charakteristik, tj. věku a pohlaví.

5.4.1 Řeckokatolická církev

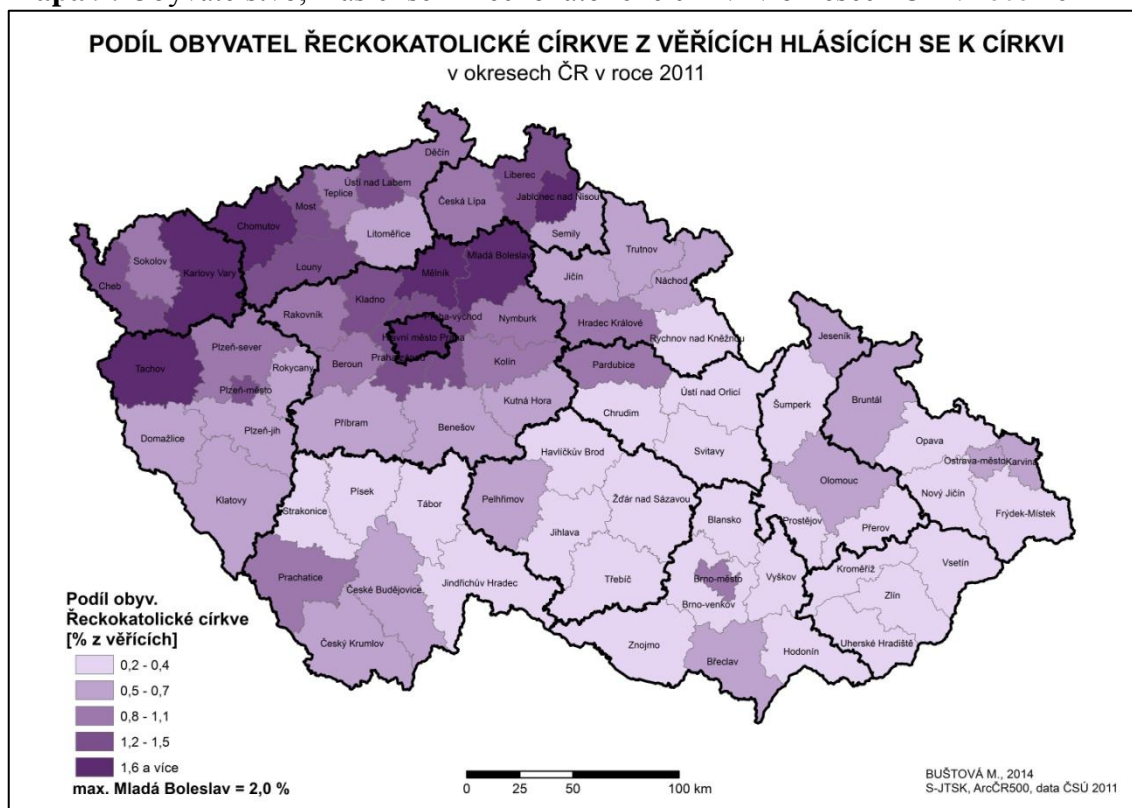
Mezi početně nejvýznamnější církve z křesťanských katolických MMNS, lze řadit Řeckokatolickou církev, jejíž absolutní počet vyznavačů činí 9,9 tisíc. Dosahuje tedy relativní hodnoty 12,5 % z celkového počtu obyvatel MMNS, 0,4 % z věřících, hlásících se k církvi či náboženské společnosti a pouhých 0,1 % z obyvatel. Nejvíce obyvatel v absolutních hodnotách evidujeme v Praze, a to celkem 2,5 tisíc (20,2 % z MMNS), což však relativně představuje 1,8 % z věřících a pouze 0,2 % z obyvatel. Jednoznačně největší podíl řeckých katolíků shledáváme u Karlovarského kraje, který jako jediný přesahuje 2 % z věřících. Nad 1 % spadá kraj Liberecký, Jihočeský, Středočeský a Ústecký. Ostatní kraje spadají pod relativní hranici 1 %, ovšem zcela nejmenší zastoupení je v kraji Moravskoslezském a Jihomoravském (Mapa 8).

Na okresní úrovni vykazuje nejvyšší podíl obyvatel řeckokatolického vyznání z věřících, hlásících se k církvi Mladá Boleslav (2 %). Totožného podílu 1,8 % dosahují okresy Praha, Karlovy Vary a Tachov. Pokud srovnáme zastoupení obyvatel Řeckokatolické církve z počtu obyvatel MMNS, nejlépe je na tom Mladá Boleslav (40,7 %), Tachov (34,2 %), Mělník (33,7 %) a Plzeň-sever (32,6 %). Naopak nejmenší zastoupení mají obyvatelé Řeckokatolické církve z věřících v okrese Vsetín a Opava, dále Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou, Hodonín, Chrudim, Svitavy, Zlín, Vyškov, Písek a Uherské Hradiště (Mapa 9).

Mapa 8: Obyvatelstvo Řeckokatolické církve z věřících v krajích ČR v roce 2011

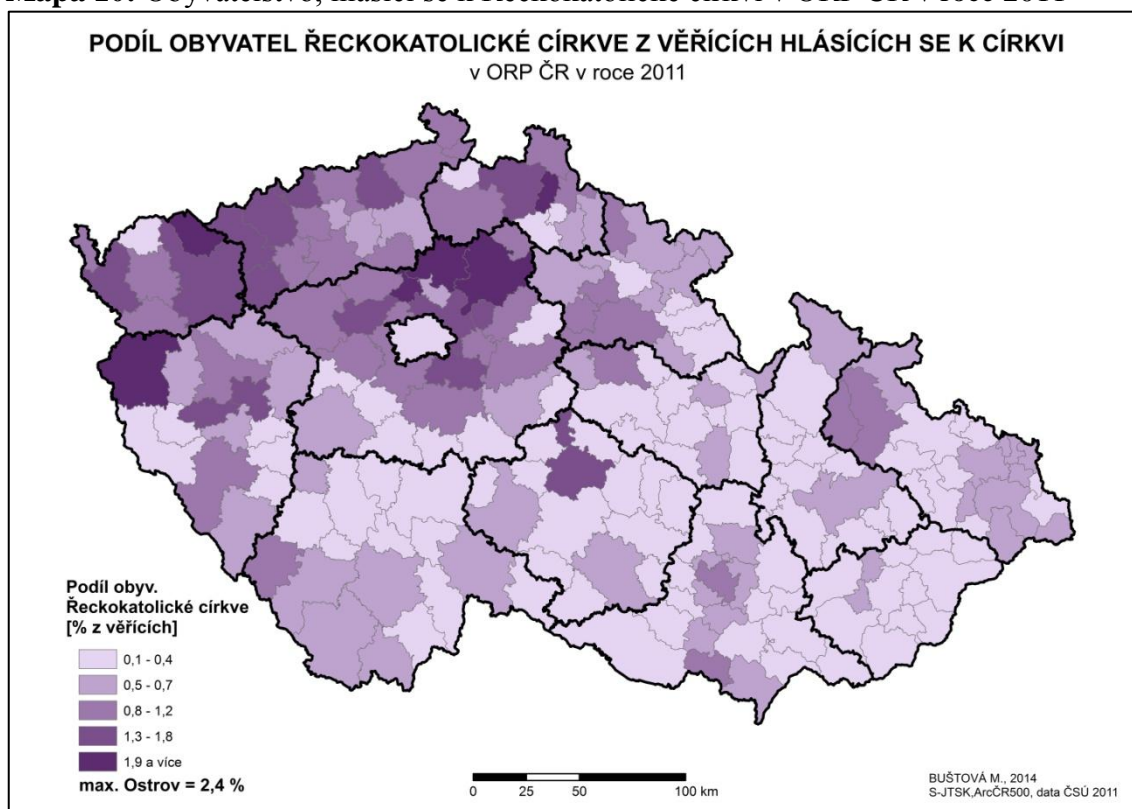

Mapa 9: Obyvatelstvo, hlásící se k Řeckokatolické církvi v okresech ČR v roce 2011

Pokud přejdeme o stupeň níže, zjistíme, že zastoupením řeckých katolíků v ORP v rámci podílu z věřících dominuje Ostrov (2,4 %), dále Kralupy nad Vltavou, Jablonec nad Nisou, Tachov a Mladá Boleslav. U ostatních ORP je podíl obyvatel hlásících se k Římskokatolické církvi pod 2 %. Nejvyšších hodnot v podílu obyvatel z počtu MMNS dosahuje Nový Bydžov (55 %). Absolutně nejméně vyznavačů církve se přihlásilo v Železném Brodě, Konicích, České Třebové, kde víru deklarovaly pouhé 3 osoby. Pohybujeme-li se v relativních hodnotách, nejmenší podíl je patrný v Konicích, Náměšti nad Oslavou a v Milevsku (Mapa 10).

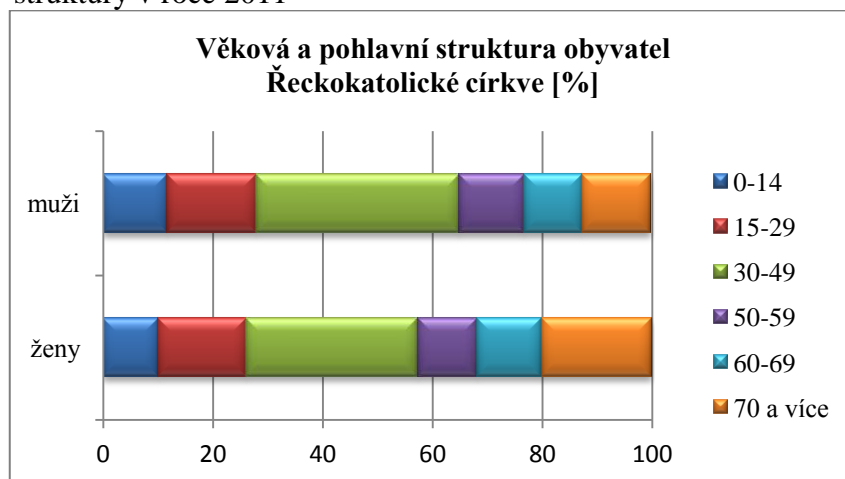
Mapa 10: Obyvatelstvo, hlásící se k Řeckokatolické církvi v ORP ČR v roce 2011

Podobně jako u dalších církví a náboženských společností, převažují celkově u Řeckokatolické církve ženy (47,2 %) nad muži (52,8 %), přičemž rozdíl není zvláště výrazný. Pokud se podíváme na věkovou strukturu věřících církve, zjistíme, že více než polovina osob je starších 40 let, z toho nejvíce v kategorii 40-49 let. U starších věkových kategorií tradičně dominuje ženská populace, kdy celých 20 % žen tvoří kategorii 70 a více let, u mužů je to 12,5 %. V souvislosti s tímto podílem samozřejmě u mužů lehce převažuje dětská složka 0-14 let, která dosahuje téměř 12 % a u žen o 3 % méně. Věková kategorie 30-49 jednoznačně převažuje u obou pohlaví, přičemž také

hodnoty obou pohlaví jsou totožné (16 %). Nejméně obyvatel Řeckokatolické církve je zaznamenáno u věkové skupiny 15-19, tedy u mladých osob, kteří se evidentně od náboženského vyznání distancují (Tabulka 8).

Graf 4: Muži a ženy Řeckokatolické církve v ČR podle věkové struktury v roce 2011

Zdroj: ČSÚ 2011

Tabulka 8: Obyvatelstvo Řeckokatolické církve podle věku v roce 2011

věk	hlásící se k církvi Řeckokatolické	podíl [%]	
		obyvatel v daném věku	hlásících se k církvi
celkem	9 883	0,09	100
z toho:			
0 - 14	1 075	0,07	10,9
15 - 19	290	0,05	2,9
20 - 24	439	0,07	4,4
25 - 29	855	0,12	8,7
30 - 34	1 052	0,12	10,6
35 - 39	920	0,10	9,3
40 - 49	1 390	0,10	14,1
50 - 59	1 119	0,08	11,3
60 - 69	1 098	0,08	11,1
70 - 79	1 037	0,15	10,5
80 a více	588	0,15	5,9
nezjištěno	20	0,06	0,2

Zdroj: ČSÚ 2011

5.4.2 Církev Křesťanská společenství

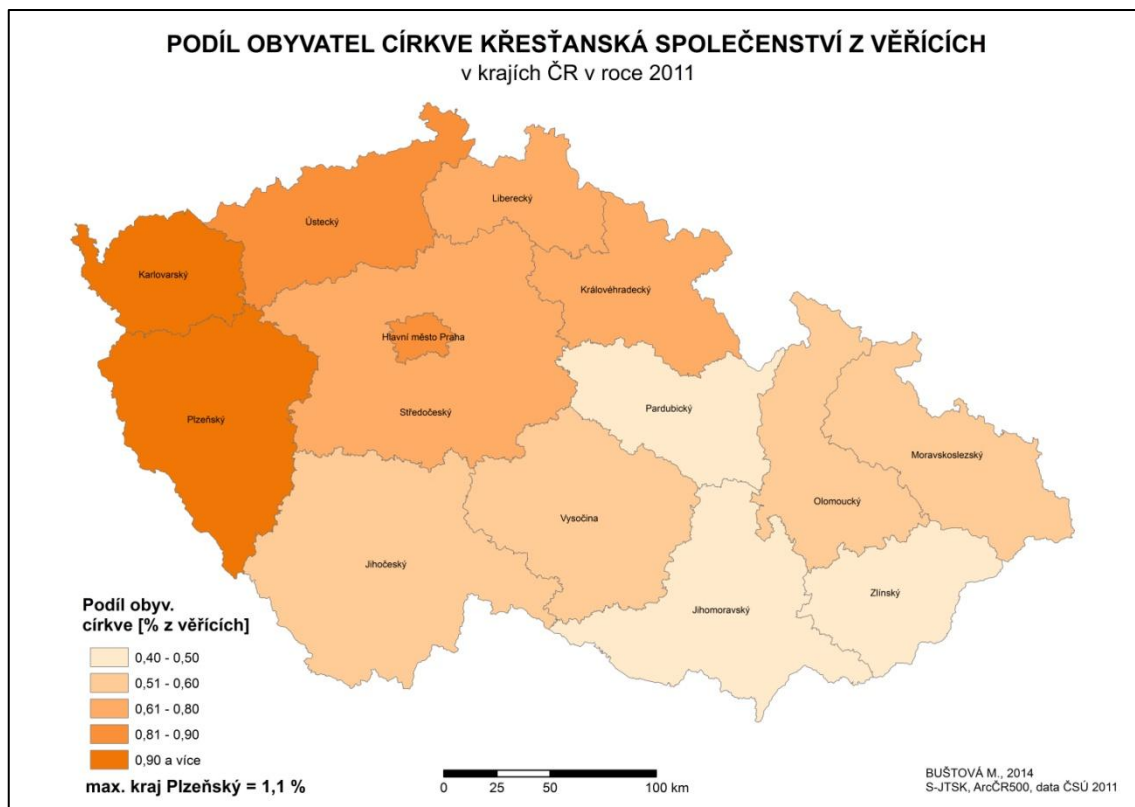
V rámci malých a minoritních náboženských skupin, patří Církev křesťanská společenství co do počtu vyznavačů mezi nejvýznamnější z křesťanských

nekatolických. Přihlásilo se k ní celkem 9,4 tisíc obyvatel, což představuje 11,8 % z celkového počtu MMNS a 0,6 % z věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti. Při sledování územního rozložení vyznavačů této církve zjišťujeme, že obyvatelé mají nejvyšší podíl z věřících v kraji Plzeňském, a to 1,1 % a v těsném závěsu stojí kraj Karlovarský (1 %). Následují ostatní kraje, kde je zastoupení obyvatel pod 1 % z věřících. Zcela nejmenší podíl je zaznamenán v kraji Pardubickém (0,1 % z věřících) (Mapa 11).

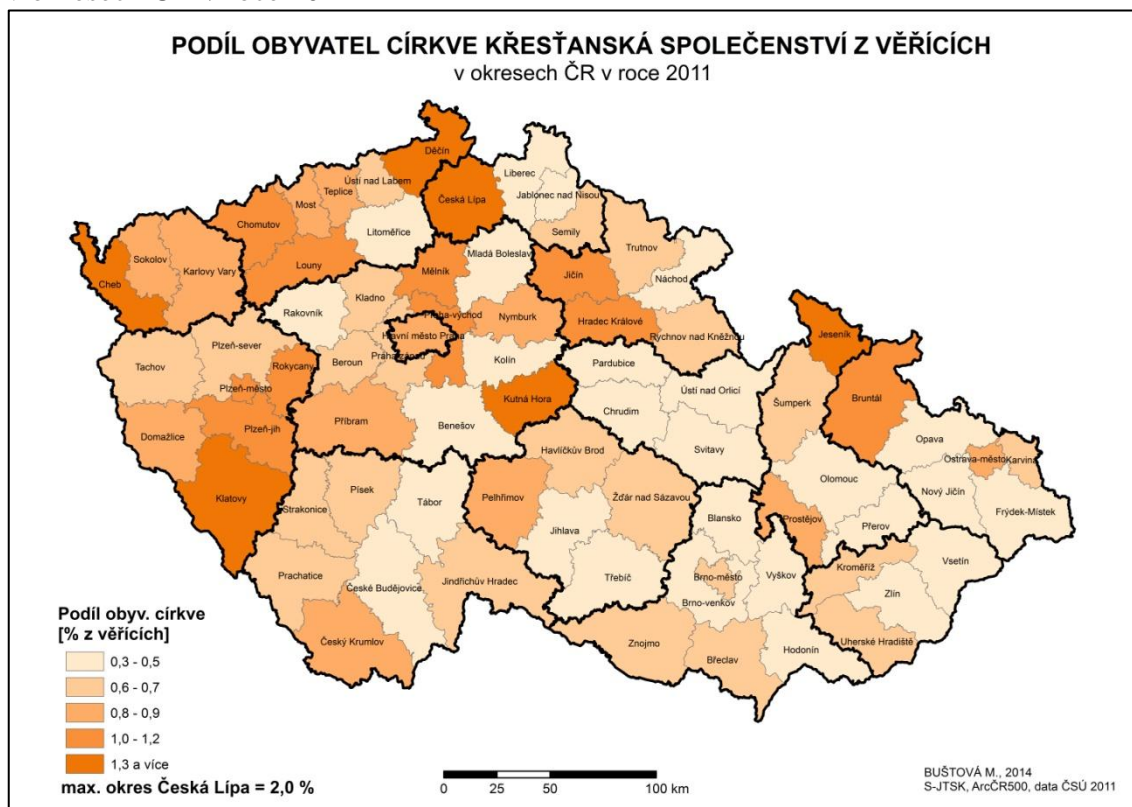
Absolutně nejvíce obyvatel církve Křesťanská společenství, je v lidnatém Hlavním městě (1,2 tis.), Brně-městě, Ostravě-městě a Uherském Hradišti. V relativním srovnání však vede jednoznačně okres Česká Lípa (2 % z věřících), dále následuje Kutná Hora, Jeseník, Děčín, Klatovy a Cheb. Nejmenším podílem se vyznačují okresy Svitavy a Chrudim (Mapa 12).

Na úrovni ORP zaznamenáváme nejvyšší podíl z věřících v České Lípě (2,4 %), Kutné Hoře a Děčíně. Naopak nejnižší podíl v ORP Frýdlant, Lipník nad Bečvou, Třinec, Jilemnice a Lanškroun. Nejvyššími absolutními hodnotami se vyznačuje Brno, Ostrava, Plzeň. (Mapa 13).

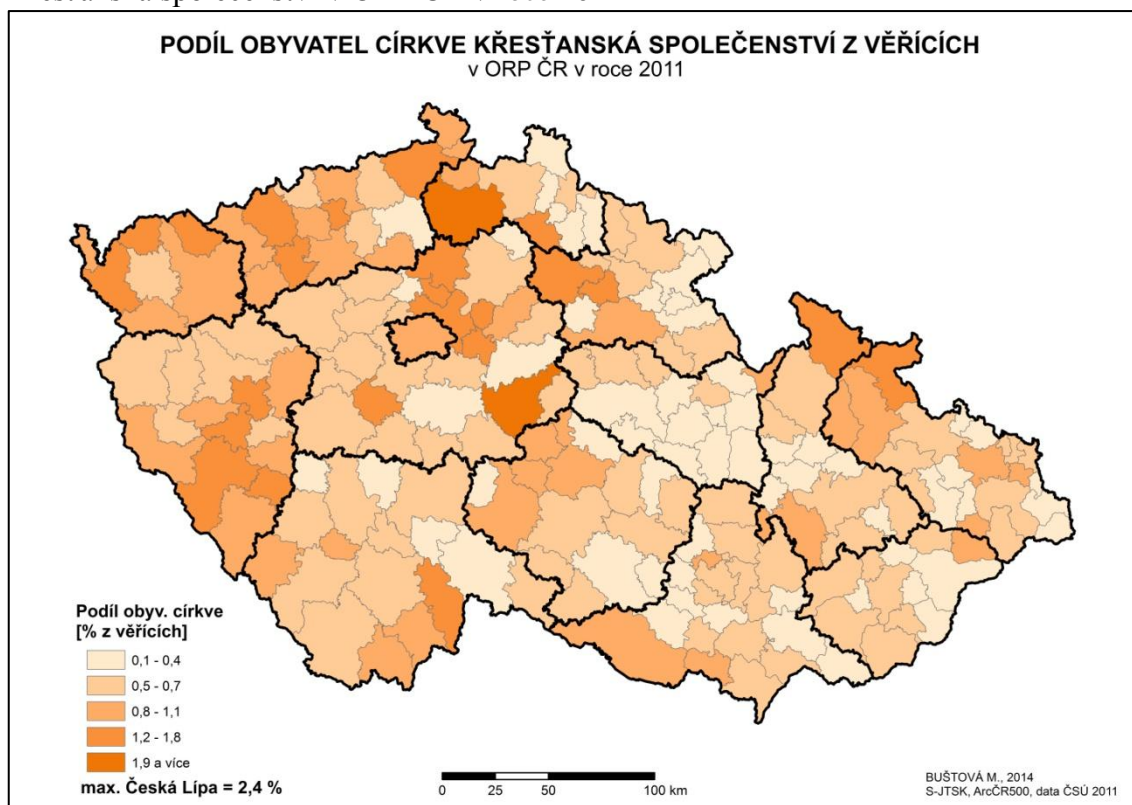
Mapa 11: Obyvatelstvo hlásící se k církvi Křesťanská společenství z věřících, v krajích ČR v roce 2011

Mapa 12: Obyvatelstvo hlásící se k církvi Křesťanská společenství z věřících, v okresech ČR v roce 2011

Mapa 13: Obyvatelstvo malých a minoritních náboženských skupin, hlásící se k Církvi Křesťanská společenství v ORP ČR v roce 2011

Můžeme tedy říci, že nejvýznamnější postavení má Církev Křesťanská společenství převážně v severních a severozápadních Čechách. Jde zejména o Českolipsko a území rozkládající se na severovýchodě od Hlavního města. Toto rozložení koresponduje s celkovým prostorovým rozmístěním MMNS. Značný podíl obyvatel Křesťanského společenství je též v Plzeňském kraji, především na Klatovsku.

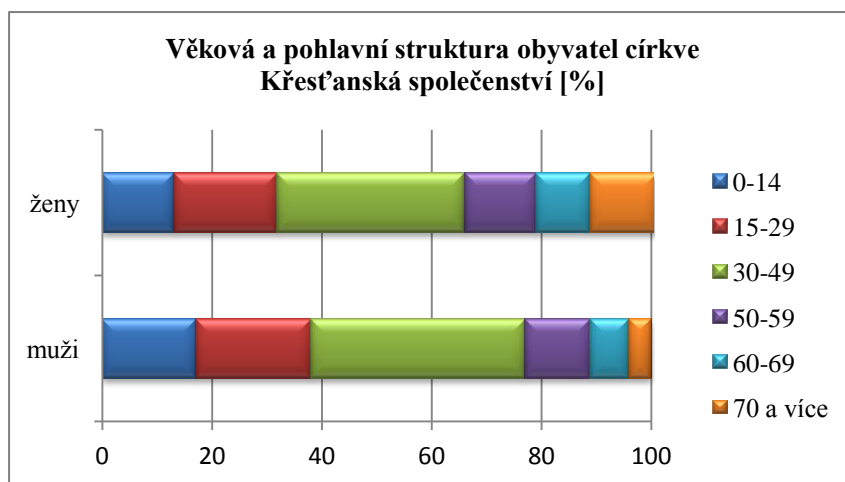
Tabulka 9: Obyvatelstvo Církve Křesťanská společenství podle věku v roce 2011

věk	hlásící se k církví Křesťanská společenství	podíl [%]	
		obyvatel v daném věku	hlásících se k církví
celkem	9377	0,09	100
z toho:			
0 - 14	1349	0,09	14,4
15 - 19	540	0,09	5,8
20 - 24	563	0,08	6,0
25 - 29	764	0,11	8,1
30 - 34	851	0,10	9,1
35 - 39	1078	0,12	11,5
40 - 49	1476	0,11	15,7
50 - 59	1144	0,08	12,2
60 - 69	802	0,06	8,6
70 - 79	476	0,07	5,1
80 a více	315	0,08	3,4
nezjištěno	19	0,05	0,2

Zdroj: ČSU 2011

Ani v případě pohlavní struktury obyvatel církve Křesťanská společenství nezjišťujeme výrazné odlišnosti od ostatních církví. Z celkového počtu obyvatel církve ženy tvoří téměř 56 % a muži 44 %. Na dětské složce 0-14 se chlapci a děvčata církve podílí celými 14,4 % a největší zastoupení mají osoby ve věku 35-59 let. Při porovnání věku mezi muži a ženami, zjišťujeme, že opět u obou pohlaví nejvíce zastoupená kategorie 30-49 let převládá u mužů, kde tvoří téměř dvě pětiny z celkového počtu mužů Církve a u žen 34 %. Podíl dětské složky 0-14 taktéž mírně převažuje u mužů a naopak ženy více zastupují kategorie vyššího věku. 14 % žen tvoří starší věkovou skupinu 70 a více, kdežto muži pouhá 4 %, což je opět zapříčiněno celkovým vyšším zastoupením žen staršího věku v populaci v rámci celé České republiky (Graf 5).

Graf 5: Muži a ženy církve Křesťanská společenství v ČR podle věku v roce 2011

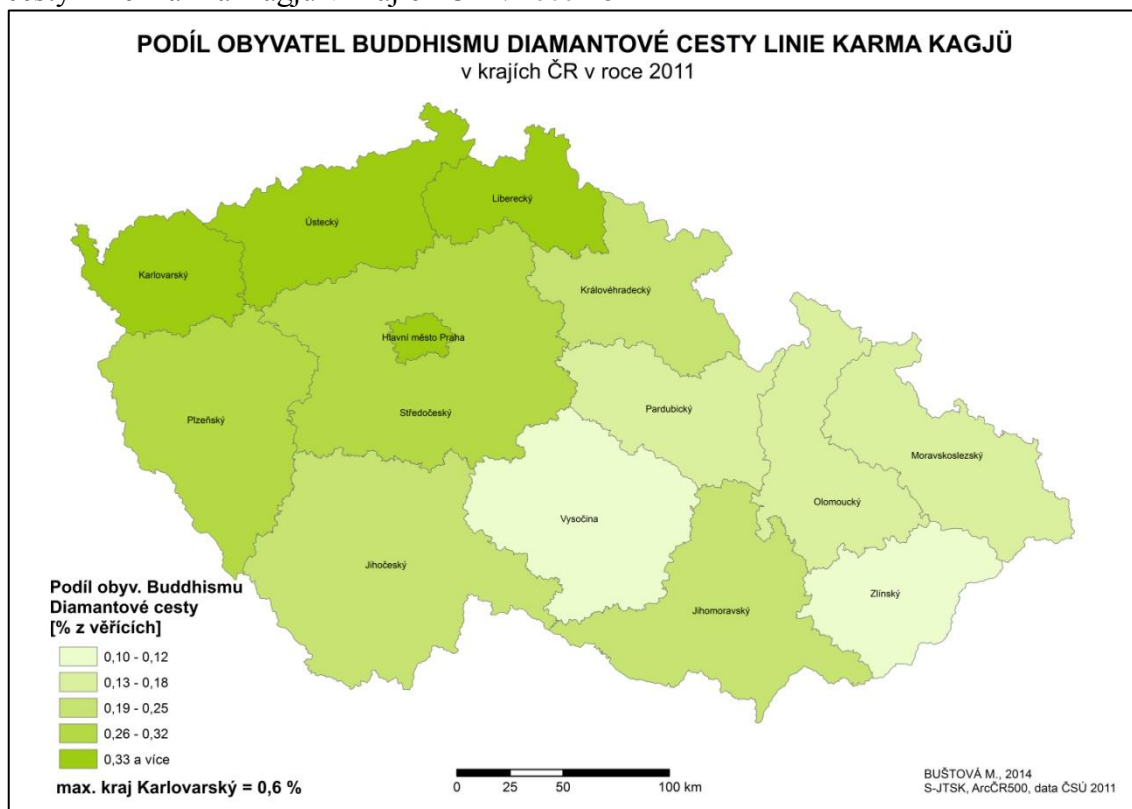
Zdroj: ČSÚ 2011

5.4.3 Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü

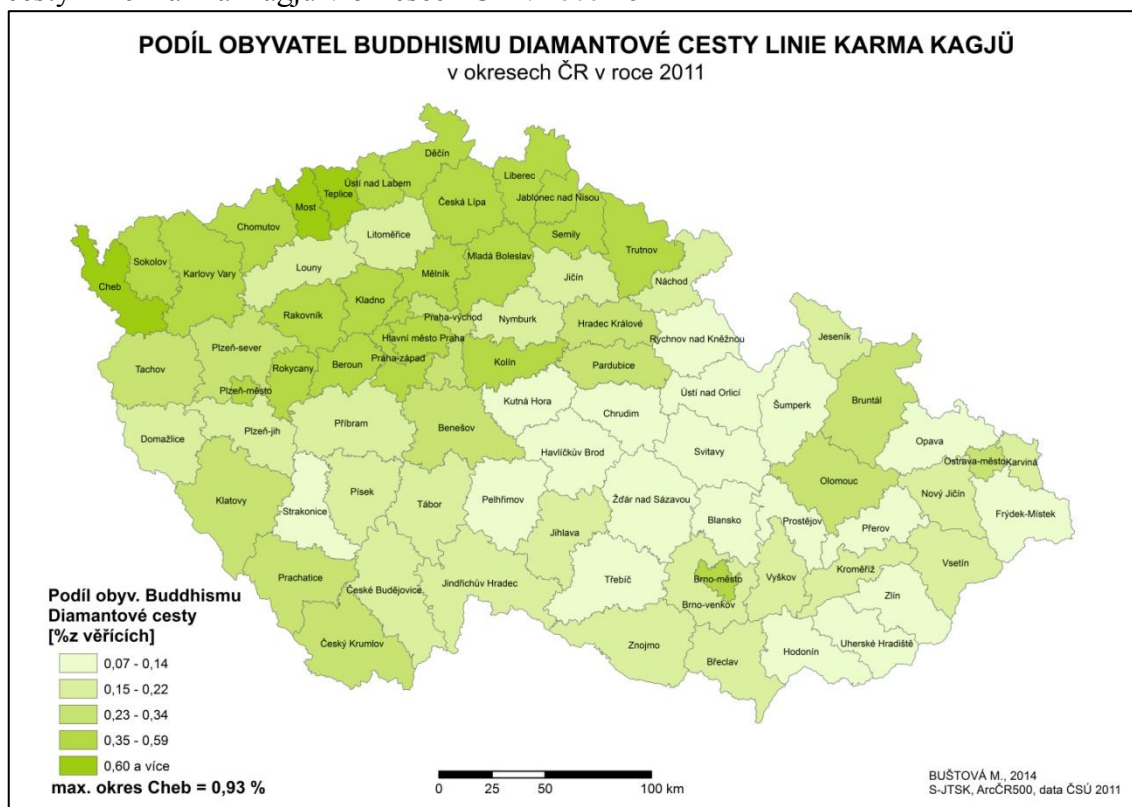
Buddhismus představuje jeden z náboženských směrů, u kterých v současnosti postupně stoupá jejich módnost a tento trend postihuje i českou společnost. Samotná náboženská společnost Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü čítá 3,5 tisíc obyvatel České republiky, což představuje 0,2 % věřících. V krajském srovnání pozorujeme převahu obyvatel Buddhismu v Praze (690) a za ní následuje Jihomoravský kraj. Většina krajů má pak méně než 500 příznivců Buddhismu Diamantové cesty. V relativních hodnotách tradičně dominuje z věřících Karlovarský kraj (0,6 %), dále Hlavní město, Liberecký a Ústecký kraj. Nejmenší zastoupení Buddhistů Diamantové cesty je patrné na Vysočině, ve Zlínském a Pardubickém kraji, tedy v oblastech s vysokou mírou tradiční religiozity (Mapa 14).

Nejvíce věřících v absolutních hodnotách je patrných v okresech Praha, Brno-město, Ostrava-město a relativně nejvíce v nejsekularizovanějších oblastech severních, severozápadních a středních Čech. Konkrétně jde o okresy Cheb, Most, Teplice, Jablonec nad Nisou, Trutnov, Děčín, Semily. Vyšší zastoupení je patrné v urbanizovaných oblastech hlavního města a jeho zázemí, v Ostravě-městu a Brně-městu. Vyšších hodnot dosahují též okresy na Moravě: Bruntál a Olomouc a v jihovýchodních Čechách: Český Krumlov, Prachatice, Klatovy (Mapa 15).

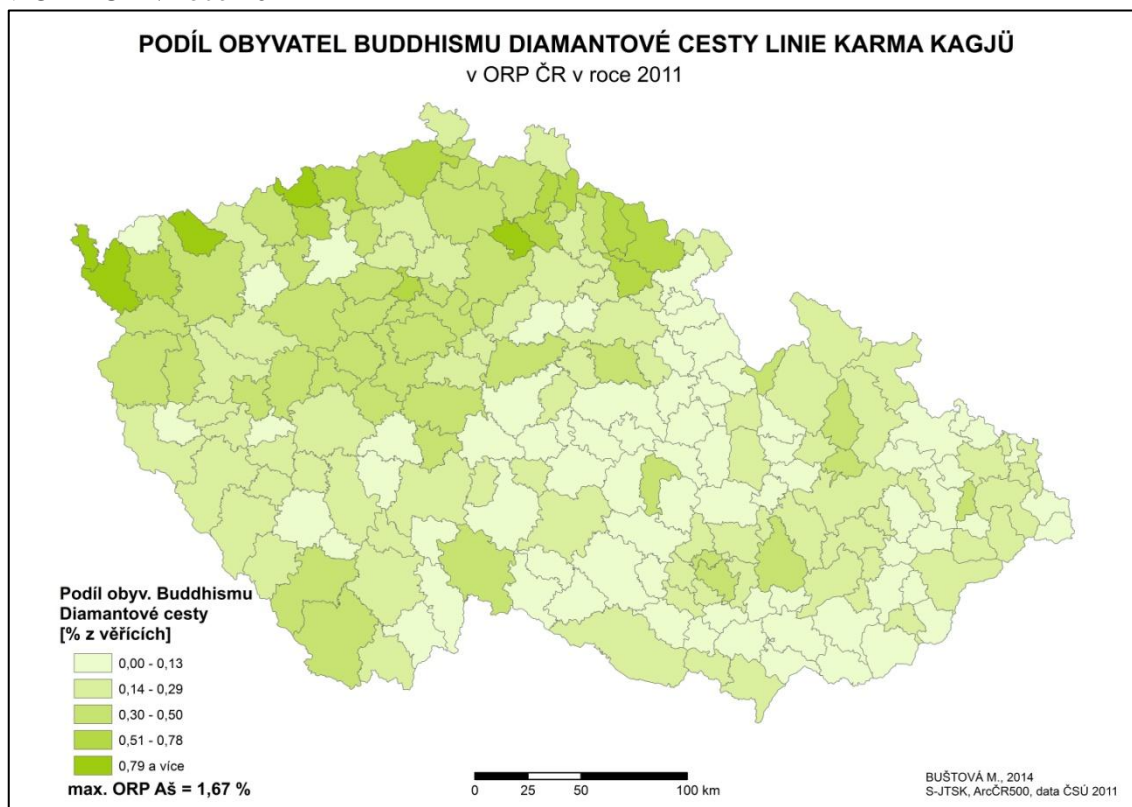
Mapa 14: Obyvatelstvo, hlásící se k náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü v krajích ČR v roce 2011

Mapa 15: Obyvatelstvo, hlásící se k náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü v okresech ČR v roce 2011

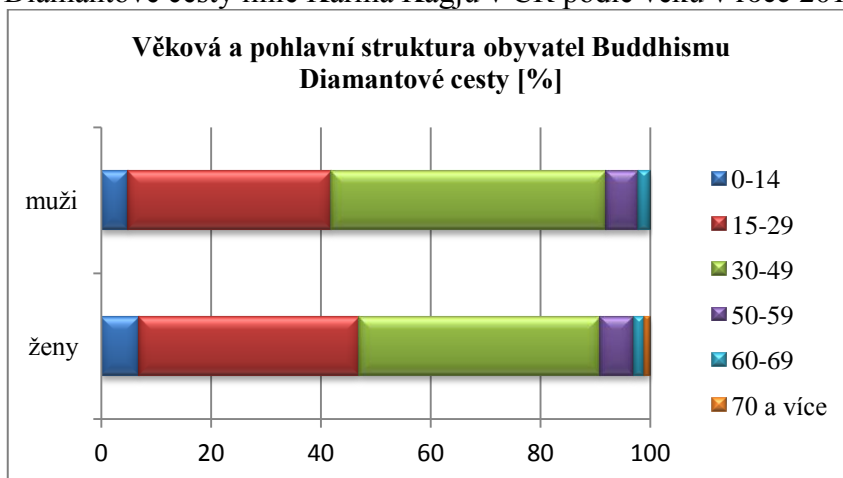
Mapa 16: Obyvatelstvo, hlásící se k Buddhismu Diamantové cesty linie Karma Kagjü v ORP ČR v roce 2011

V rámci ORP nejvyšší podíly sledujeme v Aši, Mnichovo Hradišti, Chebu, Ostrově, Litvínově, Děčíně, Teplicích a Mostě. Naopak nejmenší zastoupení obyvatel Buddhismu Diamantové cesty se vyskytuje v tradičně katolických moravských oblastech. Zcela nulové zastoupení má ORP Vítkov, Podbořany, Mohelnice, Horšovský Týn a Blovice (Mapa 16).

Buddhismus Diamantové cesty patří k náboženským společnostem, kde převažuje mužské zastoupení. Z celkového počtu vyznavačů činí podíl mužské složky 62 % a ženské 38 %. U obou pohlaví je podíl osob mladého věku velmi vysoký. Ženy ve věku od 30-49 let představují 44 % z celkového počtu žen hlásících se k Buddhismu Diamantové cesty a u mužů je to dokonce polovina. Naopak zastoupení starších osob ve věku 70 a více je zcela bezvýznamné, přičemž ženy se podílí 1 % a muži vůbec. Tato příznivá věková struktura vypovídá o možné budoucí vitalitě Buddhismu Diamantové cesty.

Graf 6: Muži a ženy náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü v ČR podle věku v roce 2011

Zdroj: ČSÚ 2011

Tabulka 10: Obyvatelstvo Buddhismu Diamantové cesty linie Karma Kagjü podle věku v roce 2011

věk	hlásící se k Buddhismu Diamantové cesty	podíl [%]	
		obyvatel v daném věku	hlásících se k Buddhismu Diamantové cesty
celkem	3484	0,03	100
z toho:			
0 - 14	198	0,01	5,7
15 - 19	233	0,04	6,7
20 - 24	491	0,07	14,1
25 - 29	605	0,08	17,4
30 - 34	697	0,08	20,0
35 - 39	466	0,05	13,4
40 - 49	502	0,04	14,4
50 - 59	214	0,02	6,1
60 - 69	62	0,00	1,8
70 - 79	12	0,00	0,3
80 a více	1	0,00	0,0
nezjištěno	3	0,01	0,1

Zdroj: ČSÚ 2011

5.4.4 Ostatní malé a minoritní náboženské skupiny

Z křesťanských katolických MMNS evidujeme v České republice kromě Řeckokatolické církve také Starokatolickou církev, ke které se hlásí celkem 1,7 tisíc obyvatel. Absolutně nejvíce je jich v Praze (332) a v Moravskoslezském kraji (217). Podle relativních hodnot však největší zastoupení z věřících zaznamenáváme v kraji Libereckém (0,4 % z věřících) a Ústeckém.

Církev adventistů sedmého dne vykazuje 7,4 tisíc vyznavačů a jejich největší počet je patrný v Moravskoslezském (2,1 tisíc) a Jihomoravském kraji (1 tisíc). Relativní ukazatele naznačují převahu taktéž v Moravskoslezském kraji, se stejným podílem jako v kraji Libereckém (0,9 % z věřících). Vyšší hodnoty jsou viditelné taktéž u Královéhradeckého a Karlovarského kraje. Ruská pravoslavná církev podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice eviduje celkem 5,8 tisíc příslušníků, z čehož absolutně i relativně nejvíce je jich v Praze (2,6 tisíc, 1,9 % věřících) a absolutně též ve Středočeském kraji, což je pravděpodobně spojeno s vysokým počtem osob ruské a ukrajinské národnosti v této oblasti. Vysoké zastoupení je dále v kraji Karlovarském (1,3 % z věřících). K Apoštolské církvi se přihlásilo 4,9 tisíc věřících, nejvíce tradičně v Moravskoslezském kraji (1,3 tisíc) a dále v kraji Jihomoravském (727). Z věřících je největší podíl patrný v Ústeckém kraji, v ostatních je podíl pod 1 %. Celkový počet osob, které se přihlásily ke Křesťanským sborům, činí 3,5 tisíc. Nejvíce je jich opět v Moravskoslezském a Jihomoravském kraji a relativně s totožným podílem 0,4 % z věřících, v kraje Karlovarském a Moravskoslezském. V Moravskoslezském kraji se taktéž koncentruje relativně nejvíce věřících ze Slezské církve evangelické (3,5 % z věřících), Luterské evangelické církve (1 % z věřících) a Evangelické církve a. v. v České republice (2,1 % z věřících). U Evangelické církve metodistické registrujeme největší zastoupení v kraji Plzeňském (0,7 %) a u Bratrské jednoty baptistů v Karlovarském kraji (2 %). V Libereckém kraji pak evidujeme největší podíl obyvatel Jednoty bratrské (3 %). Mezi křesťanské nekatolické minoritní náboženské skupiny, jejichž celkový počet spadá pod tisíc vyznavačů, řadíme Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů, u které je nejvíce vyznavačů soustředěno v Královéhradeckém kraji a Praze. Stejně tak je v Hlavním městě zaznamenáno relativně nejvíce osob z Obce Křesťanů v ČR. Početně minoritní Církev Slovo života zaznamenává největší zastoupení příslušníků v Jihomoravském kraji (0,1 % z věřících), Církev Nová naděje v Olomouckém kraji (0,1 % z věřících) a Církev živého Boha v Ústeckém kraji (0,2 z věřících). U Náboženské společnosti českých unitářů registrujeme relativně největší zastoupení věřících v Praze (0,1 %) Početně nejmenší církev z minoritních náboženských skupin představuje Novoapoštolská církev, ke které se přihlásilo pouhých 98 osob, z nichž nejvíce v Moravskoslezském kraji.

Z kapitoly výše je evidentní, že celkově největší podíl mimokřesťanských malých a minoritních náboženských skupin připisujeme zejména Hlavnímu městu spolu se

severem a severozápadem Čech, čemuž odpovídá i koncentrace obyvatel jednotlivých konkrétních církví a náboženských společností z mimokřesťanských MMNS. Po Buddhismu Diamantové cesty linie Karma Kagjü, je nejpočetnější Ústředí muslimských obcí, které čítá 1,4 tisíc osob, přičemž relativně největší zastoupení nalzáme v Praze (0,4 %). Krom Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny, která má relativně největší zastoupení v kraji Karlovarském (0,1 % z věřících), u všech ostatních mimokřesťanských církví evidujeme taktéž nejvyšší podíly z věřících v Hlavním městě. Jedná se tedy o Českou hinduistickou náboženskou společnost (0,1 % v Praze, dále 0,1 % v Libereckém kraji), Federaci židovských obcí v České republice (0,4 % v Praze, dále 0,1 % v Ústeckém kraji), a náboženskou společnost Višva Nirmala Dharma (0,1 % v Praze, dále 0,1 % ve Středočeském kraji).

Tabulka 11: Podíl obyvatelstva některých církví a náboženských společností MMNS v krajích ČR v roce 2011

kraje	Apoštolská církev	Bratrská jednota baptistů	Církev adventistů sedmého dne	Církev Nová naděje	Ústředí muslimských obcí	Višva Nirmala Dharma
Praha	0,3	0,3	0,5	0,0	0,4	0,1
Středočeský	0,3	0,1	0,4	0,0	0,2	0,1
Liberecký	0,3	0,8	0,9	0,0	0,2	0,1
Ústecký	1,1	1,1	0,6	0,0	0,2	0,1
Plzeňský	0,1	0,1	0,4	0,0	0,1	0,1
Královéhradecký	0,2	0,1	0,7	0,0	0,1	0,1
Karlovarský	0,3	2,0	0,7	0,0	0,1	0,1
Jihomoravský	0,3	0,2	0,4	0,0	0,1	0,1
Pardubický	0,2	0,2	0,4	0,0	0,0	0,1
Olomoucký	0,3	0,3	0,5	0,1	0,1	0,1
Moravskoslezský	0,6	0,1	0,9	0,1	0,0	0,1
Jihočeský	0,2	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Vysočina	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Zlínský	0,3	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0

Zdroj: ČSÚ 2011

6. ZÁVĚR

Na území České republiky lze sledovat výraznou teritoriální diferenciaci religiozity, tedy územní rozmístění vyznavačů malých a minoritních náboženských skupin. Celkově můžeme konstatovat, že největší koncentrace příslušníků malých a minoritních náboženských skupin je patrná v oblastech severních a severozápadních Čech a samém cípu východní Moravy, čímž se víceméně potvrzuje druhá hypotéza. Především kraje Moravskoslezský, Liberecký, Ústecký a Karlovarský jsou významnými oblastmi výskytu věřících marginálních náboženských skupin. V rámci zastoupení v České republice se vysoce mimořádně jeví zejména okresy Frýdek-Místek, Karviná na severovýchodní Moravě a dále pak na severu a severozápadě Čech Cheb, Karlovy Vary, Louny, Děčín, Česká Lípa, Litoměřice. Celkově nejvyšší podíl obyvatel malých a minoritních náboženských skupin je patrný na samých hranicích s Polskem, a to v ORP Třinec a Český Těšín, vyšší zastoupení zaznamenáváme taktéž u ORP Havířov a Jablunkov.

Až na výjimku Moravskoslezského kraje jde zároveň o oblasti s vysokou mírou zastoupení osob bez vyznání, tzn. relativně nejsekularizovanější území s nejnižšími podíly tradičních církví. V oblasti Moravskoslezského mají největší zastoupení věřící, kteří se přihlásili k některým z evangelických církví, a to k Evangelické církvi a. v., Luterské evangelické církvi a. v., Slezské církvi evangelické a. v. Toto převažující vyznání má na území Slezska působiště již v období 16. století, díky vrchnosti, která podporovala německou reformaci. Další převažující církví je zde Církev adventistů sedmého dne.

Na severu Čech, v kraji Karlovarském, evidujeme především vyznavače Bratrské jednoty baptistů, Křesťanské sbory a mimokřesťanské Hnutí Hare Krišna. Sousední Ústecký kraj má nejvyšší zastoupení osob, hlásících se k Církvi živého Boha a Apoštolské církvi. V Libereckém kraji je největší zastoupení věřících Jednoty bratrské a Starokatolické církve.

Hlavním rysem je ustupující míra religiozity malých a minoritních náboženských skupin směrem na jihovýchod, tedy na území jižní Moravy, zejména směrem k oblastem s vysokým podílem tradičních církví, což nám potvrzuje první hypotézu. Mezi kraje s nejmenšími podíly obyvatel malých a minoritních náboženských skupin

patří Vysočina, Zlínský a Pardubický kraj, přičemž u žádné ze jmenovaných nezaznamenáváme vyšší podíl osob, hlásících se ke konkrétní církvi či náboženské společnosti z marginálních náboženských skupin.

Výsadní postavení v rámci prostorového rozmístění zaujímá Hlavní město Praha. Díky vysoké hustotě zalidnění počty věřících malých a minoritních náboženských skupin dosahují vysokých hodnot, ovšem i relativně jsou výsledky příznivé. Převažuje zde většina mimokřesťanských náboženských skupin, jako Buddhismus Diamantové cesty, Česká hinduistická náboženská společnost, Federace židovských obcí, Ústředí muslimských obcí a Višva Nirmala Dharma. Tento jev lze přisuzovat především výrazné etnické smíšenosti. Vysoké zastoupení je zřetelné i u Církve řeckokatolické, Náboženské společnosti českých unitářů, Obce křesťanů a díky vysokému zastoupení osob ruské a ukrajinské národnosti též u Ruské pravoslavné církve. Oproti tomu celkově Středočeský kraj nevykazuje výrazně vyšších hodnot, celkovou míru religiozity marginálních skupin zvyšuje vyšší podíl v těsném zázemí pražské metropole, zejména okresy na severovýchod, sever, západ a jihozápad od Hlavního města.

Celkově lze tedy říci, že územní rozložení obyvatel malých a minoritních náboženských v České republice značně převažuje v oblasti severních a severozápadních Čech a Slezsku. Na území s vyšším zastoupením venkovského obyvatelstva, zemědělsky zaměřené a s vyšším podílem tradičních církví je podstatně nižší podíl obyvatel marginálních náboženských skupin než v oblastech pohraničí, kde díky odsunu Němců nebylo možno vytvořit tradiční náboženské vazby.

Při zjišťování pohlavní struktury věřících MMNS byla zjištěna tradiční převaha žen, avšak ne tak výrazná jako u obyvatel tradičních církví a u některých, zejména mimokřesťanských, byla potvrzena převaha mužů. Celkově je nejvíce mužů a žen v produktivním věku 15-59 let, což potvrzuje třetí hypotézu. Naopak osob v postproduktivním věku je u MMNS značně méně oproti tradičním skupinám. Co se týče národnostního složení MMNS v relativních hodnotách shledáváme nejvyšší hodnoty u národnosti polské, ruské a ukrajinské.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo analyzovat prostorovou diferenciaci obyvatel malých a minoritních náboženských skupin v České republice na úrovni krajů, okresů či ORP na základě dat z posledního cenzu. Součástí hlavního cíle byla taktéž analýza

vybraných demografických charakteristik obyvatel malých a minoritních náboženských skupin. Práce se tak snaží alespoň částečně nastínit rozložení celkové religiozity u obyvatel MMNS a také věkovou, pohlavní a národnostní strukturu a cíle stanovené na počátku práce tímto byly splněny.

SEZNAM LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

- ANDĚL, J. (1998): Kulturní geografie: jazyky, národy, náboženství, kulturní dědictví. Pedagogická fakulta UJEP, Ústí n. L., 146 s.
- BALÍK, S., HANUŠ, J. (2007): Katolická církev v Československu 1945-1989. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 399 s.
- ČSÚ (2003): Náboženské vyznání obyvatelstva [online]. 2013 [cit. 10. 12. 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/41110-03>>.
- ČSÚ (2011): Definitivní výsledky SLDB 2011 ČR [online]. 2013 [cit. 22. 2. 2014]. Dostupný z WWW: <<http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podletematu&tu=30719&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>>>.
- ČSÚ (2011): Předběžné výsledky SLDB 2011 ČR [online]. 2013 [cit. 24. 1. 2014]. Dostupný z WWW: <<http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podletematu&tu=30562&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>>>.
- ČSÚ (2013): Náboženská víra obyvatel podle výsledků SLDB 2011 [online]. 2013 [cit. 17. 4. 2014]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/170220-14>>.
- DEMJIANČUKOVÁ, D. (1995): Religionistika. Západočeská univerzita, Plzeň, 117 s.
- DINGIR (2014): Religionistický časopis [online]. 2014 [cit. 18. 2. 2014]. Dostupný z WWW: <<http://dingir.cz/>>.
- DINGIR (2014): Religionistický časopis [online]. 2014 [cit. 23. 2. 2014]. Dostupný z WWW: <http://www.dingir.cz/dingir/1998_3/clanky/D1998_3_04.html>.
- DOLISTA, J., TŮMA, J. (2010): Problematika a prevence “nových náboženských hnutí”: vliv “nových náboženských hnutí” na jedince a problematika prevence. Husitská teologická fakulta, Praha, 146 s.
- ELIADE, M., CULIANU, P. I. eds. (2001): Slovník náboženství. Argo, Praha, 318 s.
- ELSER, M., EWALD, S., MURRER, G. (1997): Encyklopedie náboženství. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 407 s.
- ENROTH, R. eds. (1995): Průvodce sektami a novými náboženstvími. EELAC, Praha, 179 s.
- FACTBOOK (2013): Religions [online]. 2014 [cit. 3. 2. 2014]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/docs/notesanddefs.html?fieldkey=2122&alphaletter=R&term=Religions>>.

- FRANKIEL, S. S. (1996): Křesťanství: cesta spásy. Prostor, Praha, 189 s.
- HAMPLOVÁ, D. (2010): Česká religiozita: církevní příslušnost a víra ve světle Sčítání lidu a dat ISSP 2008 [online]. Sociologický ústav AV ČR, Praha [cit. 21. 1. 2014]. Dostupný z WWW: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a4010/f11/100116s_Ceska%20religiozita.pdf>.
- HAVLÍČEK, T. (2007): Nové trendy výzkumu v religiózní geografii [online]. Přírodovědecká fakulta UK, Praha [cit. 9. 11. 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.pohrebiste.cz/stranky/archiv/monitor/2007/071114a.htm>>.
- HAVLÍČEK, T. (2008): Věřící jako menšina v Česku. Geografické rozhledy 17, č. 4, s. 5, 19.
- HAVLÍČEK, T., HUPKOVÁ, M., SMRŽOVÁ, K. (2009): Changes in the geographical distribution of religious heterogeneity in Czechia during the transformation period. Acta Universitatis Carolinae Geographica, 64, 1-2, s. 31-47.
- HELLER, J., MRÁZEK, M. (2004): Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích. Kalich, Praha, 316 s.
- HORÁK, M. (2013): Obec křesťanů v České republice [online]. 2013 [cit. 13. 12. 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.obec-krestanu.cz/onas/zarazeni>>.
- HORYNA, B. (1994): Úvod do religionistiky. ISE, Praha, 131 s.
- HRABAL, F. R. (1998): Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností. Cad press, Bratislava, 516 s.
- CHVOSTOVÁ, V. (2009): Buddhismus Diamantové cesty s ohledem na linii Karma Kagjü. Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 75 s.
- JÄGER, P. (2006): Círky a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení: příručka pro veřejnou správu. CDK, Brno, 239 s.
- JOHNSTON, R. J., GREGORY, D., PRATT, G., WATTS, M. eds. (2003): The Dictionary of Human Geography. Blackwell Publishing, Oxford, 1052 s.
- KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z. (2005): Mnohojazyčný demografický slovník. Česká demografická společnost, Praha, 182 s.
- KOKAISL, P. (2009): Geografie náboženství: úvod do problematiky studia světových náboženských systémů. ČZU, Praha, 265 s.
- KUČERA, M. (1991): Náboženské vyznání v obsahu Sčítání lidu 1991. Demografie, 33, 1, s. 60-63.

- LEVITT, M. (2003): „Where are the Men and Boys? The gender Imbalance in the Church of England“. *Journal of Contemporary Religion*, 18, 1, s. 61-75.
- LUŽNÝ, D. (1997): *Nová náboženská hnutí*. Masarykova univerzita, Brno, 181 s.
- MATLOVIČ, R. (2001): *Geografia religii*. Prešovská univerzita, Prešov, 375 s.
- NEŠPOR, R. Z., KAISEROVÁ, K. (2010): *Variety české religiozity v "dlouhém" 19. století (1780-1918)*. Albis international, Ústí n. Labem, 427 s.
- NOVOTNÝ, T. (1998): *Mormoni a Děti Boží*. Votobia, Praha, 168 s.
- OČOVSKÝ, Š. (1992): *Princípy geografického štúdia religióznej problematiky*. In *Zborník referátov z X. zjazdu Slovenskej geografickej spoločnosti pri SAV*. GÚ SAV, Bratislava, s. 138-148.
- PARK, CH. C. (1994): *Sacred worlds. An Introduction to Geography and Religion*. Routledge, London, 332 s.
- PARTRIDGE, CH. (2004): *Encyklopédia of new religions: New religious movements, sects and alternative spiritualities*. Lion Hudson Plc, Oxford, 446 s.
- PASTOR, K. (1994): *Religiozita ako demografický faktor*. *Slovenská štatistika a demografia*, 4, 1, s. 13-23.
- PAVLÍK, Z., KALIBOVÁ, K. (2005): *Mnohojazyčný demografický slovník*. Česká demografická společnost, Praha, 182 s.
- PIŠTORA, L. (1993): *Územní rozložení religiozity v České a Slovenské republice*. *Demografie*, 35, 1, s. 173-179.
- PORTRÉTY CÍRKVÍ (2014): *Český rozhlas [online]*. 2014 [cit. 16. 1. 2014]. Dostupný z WWW: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/cirkve/_zprava/portrety-cirkvi--213738>.
- RELIGIO (2014): *Revue pro religionistiku [online]*. 2014 [cit. 24. 3. 2014]. Dostupný z WWW: <<http://www.casr.cz/religio.php>>.
- SKOKAN, L. (2003): *Úvod do teorie geografie I*. Univerzita J. E. Purkyně, Ústí n. L., 147 s.
- SRB, V., ANDERLE, A. (1994): *Náboženské vyznání obyvatelstva ČR k 3. 3. 1991*. *Demografie*, 36, 3, s. 181-188.
- ŠTAMPACH, I. O. (1994): *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. Oliva – křesťanské nakladatelství pro Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, Praha, 15 s.
- ŠTAMPACH, I. O. (2010): *Na nových stezkách ducha: přehled a analýza současné religiozity*. Vyšehrad, Praha, 261 s.

VÁCLAVÍK, D. (2007): Sociologie nových náboženských hnutí. Masarykova univerzita, Brno, 150 s.

VOJTÍŠEK, Z. (2004): Encyklopedie náboženských směrů v České republice. Portál, Praha, 462 s.

WAARDENBURG, J. (1997): Bohové zblízka: systematický úvod do religionistiky. Ústav religionistiky filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno, 163 s.

SEZNAM PŘÍLOH

Seznam tabulek

Tabulka 1: Zastoupení jednotlivých registrovaných církví a náboženských společností dle skupin v roce 2011

Tabulka 2: Zaměření jednotlivých MAMNS a podíl z celkového úhrnu v roce 2011

Tabulka 3: Náboženské vyznání obyvatelstva Česka v roce 1950, 1991, 2001 a 2011

Tabulka 4: Náboženské vyznání obyvatelstva malých a minoritních náboženských skupin ČR v roce 1991, 2001 a 2011

Tabulka 5: Obyvatelstvo malých a minoritních náboženských skupin v krajích ČR v roce 2011

Tabulka 6: Církev a náboženské společnosti MMNS s převládajícím počtem mužů

Tabulka 7: Obyvatelstvo tradičních církví a MMNS podle národnosti

Tabulka 8: Obyvatelstvo Řeckokatolické církve podle věku v roce 2011

Tabulka 9: Obyvatelstvo Církve Křesťanská společenství podle věku v roce 2011

Tabulka 10: Obyvatelstvo Buddhismu Diamantové cesty linie Karma Kagjü podle věku v roce 2011

Tabulka 11: Podíl obyvatelstva některých církví a náboženských společností MMNS v ČR v roce 2011

Seznam grafů

Graf 1: Muži a ženy MMNS v ČR podle věkové struktury v roce 2011

Graf 2: Tradiční církve a MMNS v ČR podle věkové struktury v roce 2011

Graf 3: Podíl věkového složení mužů a žen MMNS v ČR v roce 2011

Graf 4: Muži a ženy Řeckokatolické církve v ČR podle věkové struktury v roce 2011

Graf 5: Muži a ženy církve Křesťanská společenství v ČR podle věku v roce 2011

Graf 6: Muži a ženy náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü v ČR podle věku v roce 2011

Seznam map

Mapa 1: Podíl obyvatel MMNS z věřících, hlásících se k církvi či náboženské společnosti v krajích ČR v roce 2011

Mapa 2: Podíl obyvatel MMNS z věřících, hlásících se k církvi či náboženské společnosti v okresech ČR v roce 2011

Mapa 3: Podíl obyvatel MMNS z věřících, hlásících se k církvi či náboženské společnosti v ORP ČR v roce 2011

Mapa 4: Zaměření malých a minoritních náboženských skupin v krajích ČR v roce 2011

Mapa 5: Obyvatelstvo MMNS křesťanského katolického zaměření z věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti v krajích ČR v roce 2011

Mapa 6: Obyvatelstvo MMNS nekatolického zaměření z věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti v krajích ČR v roce 2011

Mapa 7: Obyvatelstvo MMNS mimokřesťanského zaměření z věřících, hlásících se k určité církvi či náboženské společnosti v krajích ČR v roce 2011

Mapa 8: Obyvatelstvo Řeckokatolické církve z věřících v krajích ČR v roce 2011

Mapa 9: Obyvatelstvo, hlásící se k Řeckokatolické církvi v okresech ČR v roce 2011

Mapa 10: Obyvatelstvo, hlásící se k Řeckokatolické církvi v ORP ČR v roce 2011

Mapa 11: Obyvatelstvo hlásící se k církvi Křesťanská společenství z věřících, v krajích ČR v roce 2011

Mapa 12: Obyvatelstvo malých a minoritních náboženských skupin, hlásící se k Církvi Křesťanská společenství v okresech ČR v roce 2011

Mapa 13: Obyvatelstvo malých a minoritních náboženských skupin, hlásící se k Církvi Křesťanská společenství v ORP ČR v roce 2011

Mapa 14: Obyvatelstvo, hlásící se k náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü v krajích ČR v roce 2011

Mapa 15: Obyvatelstvo, hlásící se k náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü v okresech ČR v roce 2011

Mapa 16: Obyvatelstvo, hlásící se k náboženské společnosti Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü v ORP ČR v roce 2011

Seznam obrázků

Obrázek 1: Otázka na náboženskou víru ve sčítacím formuláři ze SLDB 2011

Seznam příloh

Příloha 1: Věková a pohlavní struktura obyvatel malých a minoritních náboženských skupin

Příloha 2: Obyvatelstvo tradičních církví v krajích ČR v roce 2011

Příloha 3: Obyvatelstvo bez náboženské víry v krajích ČR v roce 2011

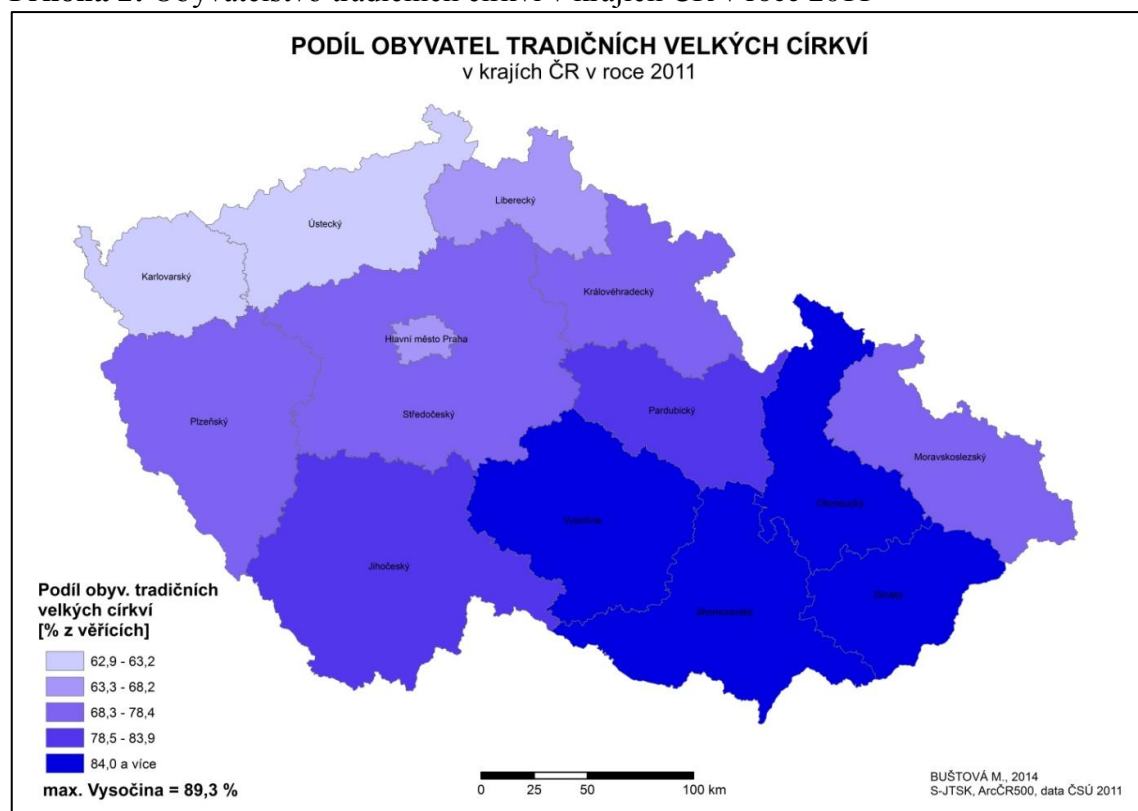
PŘÍLOHY

Příloha 1: Věková a pohlavní struktura obyvatel MMNS v roce 2011

Věk	muži + ženy		muži			ženy		
	abs.	% z úhrnu	abs.	% z úhrnu	% z celk. počtu mužů a žen	abs.	% z úhrnu	% z celk. počtu mužů a žen
0 - 14	9 906	12,7	5 088	14,0	6,5	4 818	11,6	6,2
15 - 19	3 880	5,0	1 904	5,2	2,4	1 976	4,8	2,5
20 - 24	5 190	6,7	2 512	6,9	3,2	2 678	6,5	3,4
25 - 29	6 509	8,4	3 231	8,9	4,1	3 278	7,9	4,2
30 - 34	7 737	9,9	3 888	10,7	5,0	3 849	9,3	4,9
35 - 39	7 821	10,0	3 903	10,7	5,0	3 918	9,4	5,0
40 - 49	10 985	14,1	5 620	15,4	7,2	5 365	12,9	6,9
50 - 59	9 048	11,6	4 128	11,3	5,3	4 920	11,9	6,3
60 - 69	7 682	9,9	3 126	8,6	4,0	4 556	11,0	5,8
70 - 79	5 599	7,2	2 023	5,6	2,6	3 576	8,6	4,6
80 a více	3 472	4,5	956	2,6	1,2	2 516	6,1	3,2
nezjištěno	113	0,1	57	0,2	0,1	56	0,1	0,1
celkem	77 942	100,0	36 436	100,0	46,7	41 506	100,0	53,3

Zdroj: ČSÚ 2011

Příloha 2: Obyvatelstvo tradičních církví v krajích ČR v roce 2011

Příloha 3: Obyvatelstvo bez náboženské víry v krajích ČR v roce 2011

